

Betænkning om Åger

Afgivet af det af
justitsministeriet den 11. juni 1968
nedsatte udvalg

BETÆNKNING NR. 604

1971

Indhold

	Side
Kapitel 1: Indledning	5
Kapitel 2: Ugyldighedsreglen i aftalelovens § 31.	7
I. Motiverne til aftalelovens § 31.	7
1. Træk af retsudviklingen	7
2. Aftalelovens § 31.	7
II. Retspraksis om aftalelovens § 31.	8
Kapitel 3: Strafferegien i straffelovens § 282.	10
I. Motiverne til straffelovens § 282.	10
II. Retspraksis om straffelovens § 282.	11
Kapitel 4: Renteloven, afbetalingsloven, pantelånerloven og ægteskabsloven.	12
I. Renteloven	12
II. Afbetalingsloven	14
III. Pantelånerloven	15
IV. Ægteskabsloven	15
Kapitel 5: Fremmed ret	16
I. Norge	16
II. Sverige	16
III. Finland	16
IV. Tyskland	16
V. Holland	17
VI. Belgien	18
VII. Østrig	18
VIII. England	19
IX. Frankrig	19
X. USA	20
Kapitel 6: Udvalgets indstilling	23
I. Ågerbestemmelserne	23
II. Maksimalrente	24
III. Opsigelsesadgang for skyldnere ved højt forrentet gæld	25
IV. Licensordning for pengeudlånsvirksomhed	25
V. Pligt til oplysning om den effektive forrentning	26
Kapitel 7: Udvalgets lovforslag med bemærkninger	28
Kapitel 8: Forskellige forhold med tilknytning til udvalgets nedsættelse og arbejdsområde	33
I. Forhold fremdraget under forhandlingerne i folketinget	33
II. Misbrug med pantebreve i forbindelse med ejendomshandler på Vestamager	34
III. Bagmænd med finansielle ressourcer og faglig indsigt i den økonomiske mekanik	34
Bilag 1: Retspraksis om aftalelovens § 31.	36
I. Lån og kredit	36
II. Gave, arveindsættelse og lignende	38
III. Køb	39
IV. Andre retsforhold	39

Bilag 2: Retspraksis om straffelovens § 282	41
I. Lån og kredit	41
II. Andre retsforhold	41
Bilag 3: Kammeradvokatens udtalelse af 30. april 1958 om indførelse af en oplysningspligt om den effektive rente	43
Bilag 4: Dommerforeningens udtalelse af 30. august 1967 om, hvorvidt de nugældende regler om åger må anses for utilstrækkelige	45

Kapitel 1.

Indledning.

Den 24. maj 1967 stillede folketingsmand, redaktør Kai Moltke i folketinget følgende spørgsmål til justitsministeren:

»Anser ministeren det ikke for påkrævet og hensigtsmæssigt, at der gribes ind mod de stadig hyppigere forekommende urimeligt høje renter af en rent spekulationsmæssig karakter, og at der for at tilvejebringe mere normale udlåns- og rentevilkår genindføres kriterier for, hvad der juridisk må betragtes som ågerrenter?«

Justitsministeren oplyste i sit svar, at justitsministeriet ikke var i besiddelse af materiale, der kunne belyse spørgsmålet om, hvorvidt de gældende regler er utilstrækkelige. Justitsministeren lovede imidlertid at indhente oplysninger om spørgsmålet gennem anklagemyndigheden og domstolene.

Den 6. marts 1968 stillede folketingsmand, redaktør Kai Moltke i folketinget følgende spørgsmål til justitsministeren:

»Agter justitsministeren i anledning af de sidste års skandalesager med oplagt renteåger ad lovgivningens vej at få fastlagt klare juridiske kriterier for begrebet åger, fastsat ud fra den gængse udlånsrente i banker og sparekasser, samt at suspendere retsbeskyttelse til inddrivelse af lån og renter, hvor typisk åger foreligger?«

Justitsministeren orienterede i sit svar om de udtalelser, justitsministeriet havde indhentet fra Den danske Dommerforening og fra rigsadvokaten og om de oplysninger, der var fremskaffet om den ordning, der gælder i Frankrig. Justitsministeren oplyste, at han på baggrund heraf og af de oplysninger, der forelå i en konkret sag, fandt det rigtigt, at hele spørgsmålet blev gjort til genstand for en nærmere undersøgelse og vurdering i et udvalg, der ikke alene ville kunne se på de strafferetlige spørgsmål, men også på problemets civilretlige og økonomiske sider.

Den 11. juni 1968 nedsatte justitsministeriet et udvalg med den opgave at fremkomme med en vurdering af de gældende strafferetlige og civilretlige regler vedrørende åger og eventuelt stille forslag om ændrede regler. Det forudsattes, at spørgsmålet om finansieringen af afbetalingshandlen indgik i udvalgets overvejelser.

Til formand for udvalget beskikkedes højesteretsdommer H. Schaumburg.

Til medlemmer af udvalget beskikkedes: Kontorchef i Danmarks Nationalbank Henning Dalgaard.

Statsadvokat H. Grell.

Dommer i Københavns byret Torben Jensen. Kontorchef i handelsministeriet B. Richnagel.

Kontorchef i justitsministeriet L. Ringgård.

Efter at statsadvokat H. Grell som statsadvokat for København havde måttet påtage sig at være anklager i ankesagen vedrørende Boss of Scandinavia og i den anledning havde begæret sig fritaget for hvervet som medlem af udvalget, fritog justitsministeriet ham den 11. december 1969 for hvervet som medlem af udvalget.

Efter at kontorchef L. Ringgård var blevet sparekassedirektør og i den anledning havde begæret sig fritaget for hvervet som medlem af udvalget, beskikkedes den 6. marts 1970 i hans sted kontorchef i justitsministeriet O. Perch Nielsen.

Fuldmægtig i justitsministeriet Erik Riis har fungeret som udvalgets sekretær, bistået af sekretær i justitsministeriet Finn Taksø-Jensen og sekretær i justitsministeriet Leif Grønning-Nielsen.

Den 2. oktober 1968 stillede folketingsmand, sekretær Søren B. Jørgensen i folketinget følgende spørgsmål til justitsministeren:

»Agter ministeren at foretage en undersøgelse af den spekulation med pantebreve, der i øjeblikket foregår i store dele af landet?«

Justitsministeren udtalte i sit svar, at han på baggrund af de oplysninger, der forelå i en konkret sag, fandt, at der kunne være grund til at overveje, om de nu fremkomne oplysninger gav anledning til en ændret vurdering ikke blot af behovet for en gældsbe- grænsningslovgivning, men af mulighederne for indgriben og kontrol fra myndighedernes side i det hele taget. Justitsministeren fandt det rigtigst, at disse overvejelser blev foretaget i ågerudvalget.

Justitsministeriet anmodede herefter den 28. oktober 1968 ågerudvalget om at over- veje de ved behandlingen af det nævnte spørgsmål berørte problemer.

Den 24. april 1969 vedtog folketinget føl- gende folketingsbeslutning:

»Foranlediget af forholdene omkring stif- telsen og sammenbruddet af Boss of Scandi- navia opfordrer folketinget regeringen til at nedsætte et sagkyndigt udvalg til at under- søge forholdene omkring den kapital- og kre- ditformidling til dansk erhvervsliv, der fo- regår gennem finansierings- og factoringsel- skaber og lignende virksomheder, samt til, når retssagen vedrørende Boss of Scandi- navia er afsluttet ved byretten, på grundlag af de i sagen fremkomne oplysninger at lade udvalget, suppleret med eventuelt yderligere fornoden sagkundskab, foretage en gennem- gang af dette materiale også med henblik på at undersøge omstændighederne i forbin- delse med stiftelsen og sammenbruddet af sammenslutningen Boss of Scandinavia, her- under om de opståede tab kunne være af-

værget ved ændret lov eller ændret admini- strativ praksis.«

I overensstemmelse hermed beskikkede handelsministeriet den 27. juni 1969 profes- sor, dr. jur. Knud Illum til formand for dette udvalg og endvidere rektor, professor Søren Gammelgaard og statsautoriseret revisor Er- ling Jørgensen til medlemmer af udvalget, der har holdt sig i løbende kontakt med åger- udvalget med henblik på at undgå dobbelt arbejde og sikre, at disse udvalg i deres virk- somhed supplerer hinanden bedst muligt.

Udvalgene har aftalt, at det af handelsmi- nisteriet nedsatte udvalg behandler følgende problemer vedrørende »det grå pengemar- ked«:

- 1) Vekselereres bankiervirksomhed.
- 2) »Leasingkontrakter«.
- 3) Factoring-virksomhed.
- 4) Finansieringen af erhvervsvirksomheder gennem finansieringsselskaber, navnlig de handlendes finansiering af afbeta- lingskontrakter. Det er dog aftalt, at den side, som vender mod forbrugerne (de- tailkøberne) overlades til ågerudvalget.

Det er endeligt aftalt, at renteniveauet ved stiftelse - og kursen ved videreoverdragelse - af pantebreve overlades til ågerudvalget.

Udvalget har afholdt 17 møder.

Resultatet af disse overvejelser forelægges i denne betænkningens kapitel 6-8.

I kapitel 2-4 redegøres der for motiver til og praksis vedrørende de gældende bestem- melser.

I kapitel 5 gives der en oversigt over de oplysninger om de i en række fremmede lande gældende regler, som udvalget har ind- hentet.

København, i marts 1971.

H. Dalgaard

Torben Jensen

O. Perch Nielsen

B. Richnagel

H. Schaumburg
Formand

Erik Riis
Sekretær

Kapitel 2.

Ugyldighedsreglen i aftalelovens § 31.

I. Motiverne til aftalelovens § 31.

1. Træk af retsudviklingen.

De eneste regler af mere almindelig betydning om åger før aftaleloven var reglerne om maksimalrente ved udlån i fast ejendom i lov af 6. april 1855. Ved denne lov ophævedes reglerne i forordningen af 5. januar 1813 og Pl. 22. november 1820 om en almindelig maksimalrente på 4 pct. Denne frigivelse af rentefoden var i harmoni med en almindelig international tendens. Maksimalrentebestemmelserne var for uelastiske. De kunne ikke tilpasses til de vekslende tabrisici i kreditgivningen. Kun ved udlån mod sikkerhed i fast ejendom, hvor risikoforholdene er mere ensartede, blev de stående. Her suppleredes de imidlertid bl. a. med de såkaldte rentebestemmelser, hvorved der for det enkelte lån kunne bevilges tilladelse til en vis højere rente. Disse regler blev i princip stående helt op til 1958.

Efter den nævnte frigivelse af rentefoden blev det almindeligt i europæisk ret at indføre mere elastiske og bredere virkende regler om den såkaldte »åger«, d. v. s. udnyttelse af en parts nød, letsind, uerfarenhed, enfoldighed eller lignende til at opnå en ublu fordel. Sådant udnyttelse blev ved disse regler dels erklæret for civilretligt uforbindende, dels gjort strafbar. I deres hovedtræk var disse regler i overensstemmelse med de i England fra gammel tid i retspraksis dannede regler om ugyldighed af retshandler ved utilbørlig påvirkning (undue influence). I norsk ret indførtes i 1888 og i 1902 ågerregler svarende hertil. I svensk ret indførtes en tilsvarende straffebestemmelse i 1901 og en civilretlig bestemmelse i 1915.

2. Aftalelovens § 31.

I Danmark blev en civilretlig bestemmelse om ugyldighed på grund af åger i overens-

stemmelse med et udarbejdet kommissionsforslag gennemført ved aftaleloven, lov nr. 242 af 8. maj 1917 § 31, der er sålydende:

»Naar nogen har udnyttet en andens Nød, Letsind, Enfoldighed, Uerfarenhed eller et mellem dem bestaaende Afhængighedsforhold til at opnaa eller betinge Fordele, som staar i aabenbart Misforhold til, hvad derfor ydes, eller som der ikke skal ydes Vederlag for, er den, der saaledes er udnyttet, ikke bundet ved den af ham afgivne Villieserklæring.

Det samme gælder, hvis Trediemand har gjort sig skyldig i et saadant Forhold som i 1ste Stykke omtalt, og den, til hvem Villieserklæringen er afgivet, indsaar eller burde indse dette.

Ved de foranførte Bestemmelser sker der ingen Ændring i Sølovens § 227.«

Den danske kommission havde et nært samarbejde med tilsvarende kommissioner i Norge og Sverige, og de efterfølgende love gennemførte reelt retsenhed i Norge, Sverige og Danmark. Ved kommissionsarbejdet beholdt man sig til forbillederne i fremmed ret.

Som betegnelse for den utilbørlige påvirkning valgtes udtrykket »udnytte« fremfor »udbytte«.

Som det fremgår af bestemmelsen, indeholder denne ligesom kommissionsforslaget to betingelser, som er fundamentale for begrebet »åger«, og derfor begge skal være opfyldt, for at ugyldighed kan indtræde, idet der for det første skal foreligge en nærmere beskrevet tilstand af nød (underlegenhed) hos den ene part i aftalen, og denne tilstand dernæst skal være udnyttet af den stærkere part til at opnå en nærmere angivet åbenbart urimelig fordel.

I første henseende var der indenfor den danske kommission enighed om, at bestemmelsen burde omfatte underlegenhedstilstande som følge af »nød«, herunder såvel

økonomisk nød, som anden nød, f. eks. livsfare eller »et mellem dem (parterne) bestående afhængighedsforhold«, herunder dog kun et personligt afhængighedsforhold, ikke den omstændighed alene, at en person i social henseende indtager en mere afhængig stilling end den anden part. Flertallet i kommissionen fandt endvidere i modsætning til et mindretal, at »letsind«, »enfoldighed« og »uerfarehed« burde medtages blandt de tilstande, som kunne begrunde ugyldighed. Mindretallet begrundede sin indstilling om ikke at medtage de nævnte tilstande dels med en henvisning til, at det ikke kunne være retsordenens opgave at beskytte voksne og sjælssunde personer mod følgerne af deres egne tåbelige handlinger, dels og navnlig med den fare, som en sådan regel ville kunne medføre for samhandlens sikkerhed. I forretningsforhold vil en stor og iøjnefaldende fordel, som en part har opnået på den anden parts bekostning, ofte være et fuldstændigt legitimt udslag af og vederlag for hans overlegne dygtighed. Den blotte omstændighed, at der rejses sag mod en forretningsmand for et under ågerreglen faldende forhold, ville, uanset om han frifindes, kunne skade hans omdømme og hans forretning i høj grad. Grosserer-Societetets Komite tiltrådte disse betænkeligheder. Flertallet i kommissionen kunne dog som anført ikke dele denne opfattelse, som ville føre til en væsentlig retsulighed mellem de nordiske lande. Flertallet henviste til, at alle kendte, fremmede lovbud og lovudkast medtog »letsind« og »uerfarehed«, og at samhandlens sikkerhed ville blive tilstrækkeligt varetaget gennem det yderligere krav, der stilledes til retshandlens beskaffenhed, for at ugyldighed kan statuere.

For så vidt angår denne yderligere betingelse for bestemmelsens anvendelse krævede det norske udkast til den civile retlige bestemmelse blot, at de opnåede eller betingede fordele skulle stå i »misforhold« til vederlaget. Alle andre forbilleder, herunder også den norske strafferetlige regel, krævede en kvalifikation af misforholdet, udtrykt ved tilføjelser som »åbenbart«, »uforholdsmæssig«, »påfaldende«, »åbenbart og stærkt« eller »stærkt«. Den norske kommission mente, at der ved kravene om udnyttelse af en af de i reglen nævnte tilstande var trukket tilstrækkeligt snævre, civile retlige grænser for

anvendelsesområdet. Den danske og den svenske kommission antog, at grænselinien mellem udnyttelse og tilladelig anvendelse af overlegenhed i forretningsdygtighed, større kundskaber, bedre viden o. s. v., som naturligt afføder fordelagtige retshandler for den pågældende, er så lidet skarp, at en regel om udnyttelse som ugyldighedsgrund ville kunne svække sikkerhedsfaktoren i samhandlen, hvis man ikke - som det skete ved forslagens krav om »åbenbart misforhold« - begrænsede dens anvendelse til viljeserklæringer, som efter deres objektive beskaffenhed måtte vække mistanke om, at den ene part havde misbrugt den andens underlegne stilling over for ham.

Alle 3 nordiske udkast medtog i modsætning til næsten alle fremmede lovregler og udkast retshandler, der tilsiger fordele, som der ikke skal ydes vederlag for, altså gaver og lignende retshandler.

II. Retspraksis om aftalelovens § 31.

Som det fremgår af det foran anførte, er »ågerreglen« i aftaleloven ikke - som denne populære betegnelse kunne antyde - en speciel regel om utilbørligt vederlag (rente) ved pengelån, men en almindelig regel om ugyldighed af aftaler af enhver art, såfremt de i bestemmelsen indeholdte betingelser foreligger, og bestemmelsen har da også siden dens ikrafttrædelse, den 17. maj 1917, været påberåbt i meget forskelligartede retsforhold, således vedrørende:

- 1) Lån og kredit.
- 2) Gave, arveindsættelse og lignende.
- 3) Køb.
- 4) Andre retsforhold.

På grundlag af de i Ugeskrift for Retsvæsen trykte afgørelser er i bilag 1 anført en fortegnelse over de sager, i hvilke domstolene - bortset fra rene bevisafgørelser - har taget stilling til spørgsmålet om anvendelse af aftalelovens § 31. Ifølge denne oversigt er det sjældent, at aftalelovens § 31 påberåbes. Bestemmelsen er således ikke påberåbt i låne- og kreditforhold i de seneste 10 år.

Den danske Dommerforening har i den som bilag 4 optagne erklæring bl. a. oplyst, at der jævnlige inkamneres sager om inkasso af pengefordringer, i hvis opgørelse der indgår renteposter af mistænkelig størrelsesor-

den. Retten undersøger, når sagsøgte udebli-
ver, ex officio denne del af sagen. Kan sagsø-
gerens advokat ikke straks give oplysning
om beregningsgrundlaget, vil resultatet næ-
sten altid blive, at den dubiøse post frafal-
des. Findes der dokumentation, forhandles
spørgsmålet mundtligt mellem advokaten og
dommeren. Advokaten vil som regel bøje sig

for dommerens skøn om rentesatsens rime-
lighed.

Efter dommerforeningens opfattelse har
de nuværende ågerregler utvivlsomt den
præventive virkning, at ågerkarlene ikke tør
indtale urimelige rentekrav ved domstolene
eller, at advokaterne nægter at yde bistand
til gennemførelse af sådanne krav.

Kapitel 3.

Strafferegien i straffelovens § 282.

Straffelovens § 282 bestemmer:

»For åger straffes den, som udnytter nogets nød, enfoldighed, uerfarenhed eller et overfor ham bestående afhængighedsforhold til i en retshandel at opnå eller betinge en ydelse, der står i åbenbart misforhold til modydelsen, samt den, som efter med kendskab til retshandelens beskaffenhed at have erhvervet et på en sådan retshandel grundet krav gør dette gældende eller overdrager det til en anden.«

I. Motiverne til straffelovens § 282.

Det første forslag om en generel kriminalisering af åger blev fremsat i betænkningen, afgivet af den ved kongelig resolution af 11. august 1905 nedsatte kommission, der havde til opgave at gennemse den almindelige borgerlige straffelovgivning. Kommissionens udkast (U I) til § 330 lød:

»Den, som i en retshandel udnytter nogets nød, letsind, enfoldighed eller uerfarenhed til at opnå eller betinge et vederlag, der under hensyn til det i samhandelen almindelige i forbindelse med de særlig foreliggende omstændigheder står i stærkt misforhold til, hvad derfor ydes, straffes for åger.

For åger straffes også den, som efter at have erhvervet noget på en retshandel af ovennævnte beskaffenhed grundet krav med kendskab hertil gør kravet gældende eller overdrager det til en anden.

Påtale finder kun sted, når almene hensyn kræver det.«

I bemærkningerne til bestemmelsen udtales det:

»Den gældende ågerlovgivning, lov 6. april 1855, giver kun en takstbestemmelse for visse udlån og straffer overtrædelse heraf. Udkastet optager derimod ågerbegrebet mellem de strafbare handlinger ud fra

det synspunkt, at åger betegner et samfundsskadeligt erhverv, og at de civilretlige regler ikke kunne yde fornøden beskyttelse. Begrebet indskrænkes ikke til de tilfælde, hvor åger begås ved pengetransaktioner, hvad der har været forskellige fremmede loves og **et i** 1887 fremsat dansk lovforslags standpunkt. I lighed med bestemmelsen i norsk Sti. § 295 kan efter udkastet åger forekomme ved enhver retshandel. Til begrebet kræves, at personen står overfor nød, letsind, enfoldighed - hvormed ikke må sammenblandes mangelfuld sjælstilstand, da man så har med et bedrageri at gøre - eller uerfarenhed, at dette »udnyttes« - det er ikke nok, at det har foranlediget retshandelen - og at det udnyttes til at betinge eller forskafe sig et vederlag, der står i stærkt misforhold til ydelsen. Ved bedømmelsen heraf skal hensyn tages til det i samhandelen almindelige i forbindelse med de særlig foreliggende omstændigheder, således den risiko, der løbes, ved under de givne forhold at yde et lån. 2. stk. inddrager også det tilfælde under ågerstraffen, hvor den pågældende retshandel er opfyldt, og det på denne støttede ublu krav derpå af en trediemand gøres gældende eller overdrages videre. Der bør ikke være nogen ubetinget pligt for det offentlige til at påtale. Ønsker den forurettede ikke påtale, bør den kunne undlades, hvis almene hensyn ikke kræver påtale. Man kan ikke lade påtale være afhængig af den forurettedes begæring, da den forurettede let kan være så afhængig af medkontrahenten, hvem han f. eks. kan have givet en falsk veksler, at denne vil være i stand til at afskrække ham fra at fremsætte begæring.«

I den af Carl Torp i 1917 afgivne betænkning (U II) fandtes ågerbestemmelsen i § 251:

»For åger straffes den, som udnytter nogens nød, letsind, enfoldighed, uerfarenhed eller et mellem dem bestående afhængighedsforhold til i en retshandel at opnå eller betinge et vederlag, der står i åbenbart og stærkt misforhold til, hvad derfor ydes, så og den, som efter med kendskab til retshandlens beskaffenhed at have erhvervet et på en sådan retshandel grundet krav gør dette gældende eller overdrager det til en anden.

Det af den skyldige ifølge retshandlen uretmæssigt oppebårne pålægges det ham efter påstand at afgive til den forurettede.«

Dette udkast adskilte sig fra U I § 330 ved i overensstemmelse med udkastet til aftalelovens § 31 at medtage underlegenheds-tilstanden, »et mellem dem bestående afhængighedsforhold«. Udkastet medtog kun med nogen betænkelighed »letsind«, »uerfarenhed« og »enfoldighed«. Disse vidtrækkende udtryk i fremmede love havde dog ikke ført retsanvendelsen ind på nogen urmelig udvidelse af ågerbegrebet, og der antoges at ligge en garanti i udtrykket »udnytter«. Endvidere adskilte dette udkast sig fra U I § 330, stk. 2, ved at fastslå, at den senere erhverver af ågerfordringer kun kan straffes for åger, hvis han var i ond tro ved erhvervelsen.

I den af straffelovskommissionen af 9. november 1917 i 1923 afgivne betænkning (U III) fandtes ågerbestemmelsen i § 256. Denne bestemmelse havde samme reelle indhold som den nugældende straffelovs § 282.

I bemærkningerne til dette udkast fremhæves det, at det strafbare område ikke behøver at række lige så vidt som det område, der civilretligt rammes af ugyldighed. Det foresloges ikke at medtage »letsind« og det tilfælde, hvor der tilsiges gerningsmanden en

fordel, som der ikke skal ydes vederlag for. I disse situationer skønnedes den civilretlige regel at yde tilstrækkelig beskyttelse. Tilbagebetalingspligten fremgik nu af aftaleloven.

II. Retspraksis om straffelovens § 282.

Som det fremgår af bilag 2, der indeholder et referat af de i Ugeskrift for Retsvæsen trykte afgørelser, i hvilke domstolene har taget stilling til spørgsmålet om anvendelse af straffelovens § 282, er der i praksis kun pådømt ganske enkelte sager.

Rigsadvokaten rettede på justitsministeriets foranledning i 1967 en forespørgsel til statsadvokaterne om, hvorvidt der forelå materiale til belysning af tilstrækkeligheden af de gældende regler om åger. Det fremgår af besvarelsene fra statsadvokaterne, at anmeldelser om åger sjældent er fremkommet, og at der i det hele ikke foreligger materiale til belysning af det rejste spørgsmål. 1. statsadvokatur for København har i sin besvarelse bl. a. udtalt:

»Som det fremgår er ågerforhold sjældent genstand for anmeldelse og det kan næppe påregnes, at politiet ad anden vej kan opspore sådanne forhold i større omfang.

Der savnes således materiale til en nærmere vurdering. Det må dog vist anses for tvivlsomt, om åger hyppigt forekommer overfor særligt økonomisk nødstedte mennesker, der har behov for social beskyttelse. Snarere forefindes sådanne transaktioner i forbindelse med spekulation i hurtige forretninger med sigte på let tjente penge (brugtbilshandel o. l.) der i nogen grad unddrager sig kontrol, og hvor der næppe kan siges at foreligge særlig vægtigt behov for strafbeskyttelse.«

Kapitel 4.

Renteloven, afbetalingsloven, pantelånerloven og ægteskabsloven.

I. Renteloven.

Lov nr. 285 af 3. juli 1942 om renten af udlån mod pant i fast ejendom var sålydende:

»§ 1. Af gæld med pant i fast ejendom kan ingen gyldig forpligte sig til at betale en rente, der overstiger, hvad der er rimeligt under hensyn til det almindelige renteniveau på aftalens tid, de for gælden fastsatte afdrags- og opsigelsesvilkår, pantebrevets stilling i prioritetsordenen og andre forhold, der har indflydelse på rentens størrelse, herunder eventuelt kurstab (jfr. § 2).

§ 2. Udstedelse og modtagelse af gældsfor skrivning med pant i fast ejendom for et større beløb end det, som fordringshaveren udlåner eller giver kredit med, er ikke tilladt, såfremt nedsættelsen af lånebeløbet overstiger 2 pct. af hovedstolen. Indrømmer fordringshaveren skyldneren uopsigelig, kan der ved lånets udbetaling yderligere fradrages et beløb, svarende til 2 pct. for hver periode af 5 år, hvori gælden er uopsigelig, beregnet i forhold til den restgæld, der vil foreligge ved hver femårsperiodes udløb, efter at ordinære afdrag er fradraget.

Er det i gældsfor skrivningen eller på anden måde bestemt, at gælden, når den i øvrigt i et fastsat tidsrum er uopsigelig, forfalder i tilfælde af ejerskifte, kan den i 1ste stykke omhandlede nedsættelse af lånebeløbet dog ikke overstige i alt 10 pct. af hovedstolen. Når gælden herefter ved indtrædende ejerskifte kræves betalt af kreditor, er skyldneren ved indfrielsen berettiget til i hovedstolsbeløbet at fradrage forskellen mellem det beløb, hvormed lånet blev nedsat ved dets udbetaling, og det beløb, hvormed lånebeløbet efter bestemmelserne i 1ste stykke kunne være nedsat, såfremt lånet kun havde været uopsigeligt indtil det tidspunkt, hvor det indtrædende ejerskifte finder sted. Er

det kun en del af gælden, der af kreditor kræves betalt ved ejerskifte, har skyldneren krav på en forholdsmæssig nedsættelse.

Disse bestemmelser gælder ikke for de af Kredit- og Hypotekforeninger, Husejernes Kreditkasse, Landmandsbankens Hypotekafdeling og Lånefonden af 1940 ydede kasseobligationslån samt gældssaneringslån i henhold til lov nr. 121 af 9. april 1936 med senere love.

§ 3. Lån mod 1ste prioritet i fast ejendom, der stiftes eller fornyes efter denne lovs ikrafttræden, kan ikke gøres uopsigelige fra skyldnerens side i mere end 10 år, andre lån mod pant i fast ejendom ikke i mere end 5 år, i alle tilfælde regnet fra aftalens indgåelse.

§ 4. Ved overtrædelse af bestemmelserne i §§ 1-3 vil gælden eller den betingede rente ifølge pantebrevet efter påstand være at nedsætte til det beløb, der lovligt kunne være betinget, og retten giver da pantebrevet påtegning herom. Nedsættelsen rammer også de rentebeløb, der forfalder eller betales, efter at sagen er rejst over for panthaveren. Hvad der er betalt for meget under sagen, kan kræves tilbage, ligesom retten efter skyldnerens begæring kan bestemme, at gælden, medmindre fordringshaveren dokumenterer at have rimelig grund til opsigelse, herefter ikke skal kunne opsiges i et tidsrum af indtil 2 år efter den endelige retsafgørelse i sagen. Retten giver ligeledes pantebrevet påtegning herom. Tilsvarende regler kan skyldneren kræve anvendt, når fordringshaveren findes skyldig i åger (Borgerlig Straffelovs § 282).

§ 5. Bestemmelserne i denne lov omfatter også gæld, der er sikret ved skadesløsbrev i fast ejendom eller ved håndpant i ejerpantebrev eller akkomodationspantebrev i fast eiendom.

§ 6. Overtrædelse af bestemmelsen i § 2 straffes med bøder, der tilfalder statskassen

»
I bemærkningerne til lovforslaget hedder det i Rigsdagstidende 1940-41, tillæg A, spalte 3077 ff blandt andet:

»... De gældende bestemmelser om renten af udlån mod sikkerhed i fast ejendom må søges i en række spredte lovbud. Hovedreglen findes stadig i § 1 i loven af 6. april 1855, hvorefter den ved forordningen af 5. januar 1813 § 21, jfr. Pl. 22. november 1820 § 2, bestemte almindelige rentefod af 4 pct. fremtidig kun skulle være gældende for udlån i fast ejendom, hvorimod renten ved andre udlån skulle være fri. Ifølge bestemmelsen i loven af 1855 § 2 var indenrigsministeren dog bemyndiget til at udstede sådanne bevillinger til at svare højere rente end 4 pct. af lån i fast ejendom, som hidtil havde været meddelt af Kongen. Efter at adgangen til at opnå rentebevilling ved flere love var lettet på forskellig måde, overdroges det ved lov nr. 52 af 27. marts 1912 om rentebevillinger til retsskriverne at meddele bevilling til at svare en højere rente end 4 pct., men ikke over 6 pct. p. a., og det fastsattes, at begæring om bevilling kunne fremsættes mundtlig ved dokumentets indlevering til tinglysning.

Meddelelse af rentebevilling indenfor den givne ramme var herefter blevet en formalitet, idet retsskriverne så vidt vides aldrig nægtede at meddele bevilling. Ved forskellige love har adgangen til at meddele rentebevilling været udvidet, se f. eks. § 45 i lov nr. 150 af 1. april 1921 vedrørende boligforholdene, hvorefter der meddeltes indenrigsministeren bemyndigelse til for tiden indtil den 1. april 1922 at meddele bevillinger til at svare en højere rente end 6 pct. p. a. Denne lovbestemmelse blev senere gentagne gange forlænget. Omvendt blev ved lov nr. 362 af 16. december 1933 adgangen til at meddele bevilling begrænset, således at der - bortset fra debitorskifter vedrørende ældre lån - højst skulle kunne meddeles bevilling til at svare 5 pct. i årlig rente.

Ved bestemmelsen i § 38 i lov om lån til boligbyggeri og huslejenedsættelse for mindrebedemlede børnerige familier blev adgangen til at opnå bevilling til at svare 6 pct. årlig rente genindført på et begrænset område, nemlig for lån i beboelsesejendomme,

hvis opførelse er påbegyndt efter 1. januar 1938.

Mod reglerne om maksimalrente ved udlån i fast ejendom og det hertil knyttede bevillingssystem kan der rettes kritik.

Det kan således anføres, at lovbestemmelserne giver anledning til fortolkningstvivil. I praksis er der nogen uklarhed om, hvilke skyldforhold der omfattes af maksimalrentebestemmelserne. Loven af 1855 anvender udtrykket »udlån i faste ejendomme«, men under hensyn til formålet med lovbestemmelserne antages det, at de ikke omfatter korte lån og kreditter. Her er rentefoden følgende fri. Efter den herskende opfattelse kan lovbestemmelserne derimod ikke begrænses til direkte udlån i fast ejendom mod almindeligt pantebrev, men omfatter også gæld, som er sikret ved skadesløsbrev, for så vidt gælden ikke er midlertidig.

Et andet spørgsmål, hvis besvarelse også må anses for tvivlsom efter de nugældende regler, er spørgsmålet, om det er lovligt at udbetale lån til underkurs, såfremt renten herved effektivt kommer til at overstige den tilladte. Allerede inden loven af 16. december 1933 blev gennemført, antoges det i teorien, at reglerne ikke tillod at tage forskrivning for et større beløb end det, der udlånes, jfr. herved forordningen af 14. maj 1754, § 6, og dette fortolkningsprincip ændredes ikke ved bestemmelsen i nævnte lovs § 2.

I forretningslivets praksis har dette synspunkt imidlertid aldrig været gennemført. Kurslån har været anvendt i betydeligt omfang under forskellige former, der er søgt tillempet således, at tiltale for overtrædelse af maksimalrentebestemmelserne lige kunne ventes undgået. Denne usikkerhed med hensyn til lovbestemmelsernes rækkevidde har ofte givet anledning til kritik bl. a. fra Sagførerrådets side.

Det er endelig gjort gældende, at maksimalrentereglerne i loven af 1855 og senere love ikke kan antages at have den virkning at regulere renten for lån i fast ejendom. Lovgivningsmagten kan vel fastsætte, hvilken rente der nominelt må svares, men den rente, der reelt må betales, er afhængig af dybereliggende økonomiske faktorer. Det bestrides ikke, at lovgivningsmagten gennem andre foranstaltninger kan indvirke på renteniveauet, men hævdes, at den omstændighed, at der nominelt ikke må svares mere

end en vis rente af lån i fast ejendom, ikke har nogen betydning for renteniveaueet.

Herom vil meningene sikkert være delte. Men erfaringen synes at vise, at maksimalrentelovgivningen ikke har en så stor betydning for renteniveaueet, at der er grund til at opretholde den på trods af de dermed forbundne ulemper. I denne forbindelse kan man udover den påviste usikkerhed med hensyn til reglernes rækkevidde navnlig pege på, at en vidtstrakt anvendelse af lån til underkurs mere er i långivernes end i låntagerens interesse. Långiverne sikrer sig herved imod, at et senere fald i renter går ud over dem. Låntagerne har på forhånd afskåret sig fra at udnytte en nedgang i renteniveaueet. Endelig kan man henvise til, at den effektive rente kan være vanskelig at beregne ved kurslån, således at det tilsløres, hvor høj renten i virkeligheden er, og at en tilbagebetaling før tiden ofte er ensbetydende med et meget betydeligt rentetillæg for skyldneren.

Indenrigsministeriet må overfor disse betragtninger anse det for betænkeligt at foreslå maksimalrentereglerne opretholdt. Man stiller derfor i bestemmelsen i lovforslagets § 1, jfr. § 5, forslag om, at maksimalrentereglerne erstattes af en smidigere almindelig bestemmelse om rentens størrelse. Værnet for låntagere imod udnyttelse må navnlig findes i kredit- og hypotekforeningslåne og sparekasselåne, hvorved der til enhver tid sikres de faste ejendomme faste lån på de bedst mulige vilkår. Men desuden kan udnyttelse af skyldneres nødtilstand rammes efter bestemmelsen i straffelovens § 282.«

I 1957 fremsattes et forslag om lempelse i rentelovens regler for så vidt angik anden organiseret kredit end lån i kredit- og hypotekforeninger, f. eks. lån ydet af forsikringsselskaber, pensionskasser, banker, sparekasser samt lån ydet eller garanteret af staten, statsinstitutioner eller kommuner. Endvidere foresloges det at indføje en bestemmelse om, at kreditor er forpligtet til at forsyne debitor med oplysninger til bedømmelse af lånets effektive rente. Baggrunden herfor var det stigende renteniveau i begyndelsen af 1950'erne. Kun med vanskelighed kunne der skaffes de fornødne lån til boligbyggeri på de vilkår, der efter renteloven var mulighed for at aftale. Under udvalgsbehandlingen af forslaget i folketinget fremsattes der ændringsforslag om ophævelse af renteloven. I

bemærkningerne hertil anførtes det, at den beskyttelse for låntagerne, som indeholdes i aftalelovens § 31 og straffelovens § 282 om åger måtte antages at være tilstrækkelig. Udvalget kunne endvidere ikke anbefale, at der indførtes en pligt for kreditor til over for debitor at give oplysninger om lånets effektive rente, fordi en bestemmelse herom ikke ville kunne håndhæves i en række tilfælde. Såfremt rentelovens ophævelse måtte medføre uønskede virkninger, burde det overvejes at skærpe ågerreglerne. Til grund for udvalgets udtalelse imod en oplysningspligt om den effektive rente lå en udtalelse fra kammeradvokaten af 30. april 1958, der er gengivet som bilag 3 i betænkningen, og hvori kammeradvokaten udtalte betænkelighed ved indførelse af en sådan oplysningspligt. Resultatet blev herefter, at renteloven ophævedes ved lov nr. 158 af 7. juni 1958.

II. Afbetalingsloven.

Lov nr. 224 af 11. juni 1954 om køb på afbetaling, der afløste lov om køb på afbetaling af 8. maj 1917, indeholder i § 1, stk. 6, § 4, stk. 1, nr. 3, og i § 8 følgende regler:

§ 1, stk. 6:

»Er afbetalingsprisen under 200 kr., kan sælgeren ikke betinge sig renter, der ikke er indregnet i afbetalingsprisen.«

§ 4, stk. 1, nr. 3:

». . . Såfremt afbetalingsprisen ikke overstiger 3.000 kr., tages der dog intet hensyn til renter, selvom der i aftalen er vedtaget rentebetaling.«

§ 8:

»Sælgeren kan ikke forbeholde sig, at køberens ret efter et køb på afbetaling skal være betinget af, at han opfylder sine forpligtelser efter et andet køb eller iøvrigt betaler beløb, som sælgeren ikke kan godskrive sig efter § 4.

Ejheller kan sælgeren betinge sig, at beløb, som køberen indbetaler, først skal afskrives på andre købet uvedkommende fordringer, medmindre de hidrører fra reparation af tingen eller andre foranstaltninger vedrørende denne.

En bestemmelse i en aftale om køb på afbetaling kan iøvrigt tilsidesættes helt eller delvis, hvis det ville være utilbørligt eller

klart stridende mod god forretningsskik at gøre den gældende.

Er der aftalt en urimelig afbetalingspris, skal prisen nedsættes **til**, hvad der skønnes rimeligt. Afkortningen sker da i det eller de sidste beløb, der skal betales efter aftalen. Har sælgeren krævet et urimeligt vederlag for at give køberen henstand eller andre lempelser i kontraktvilkårene, sker afkortning på samme måde.«

Reglerne tilsigter at hindre, at en køber på grund af sin økonomisk svage stilling vil være ude af stand til at modsætte sig urime- lige krav fra sælgerens side.

U.f.R. 1962 – 616 U.

En køber af et brugt lastautomobil frem- satte under en indsættelsesforretning efter begæring af sælgeren indsigelse om, at af- betalingsprisen i kontrakten af 3. september **1960, ca. 12.000 kr.**, var urimelig. Ifølge en skønserklæring var værdien på salgstids- punktet ca. 5.000 kr. I tip-top stand ville vognen koste 10.000 kr. Reparationsudgif- ten ansloges **til** 5.000-6.000 kr. Afbetalings- prisen blev herefter af fogeden den 3. maj 1961 nedsat **til** 6.700 kr.

U. f. R. 1967 - 204 ØL.

Efter at et brugt automobil var solgt på af- betaling for en afbetalingspris af 17.000 kr. gjorde køberen under en af sælgeren begæ- ret indsættelsesforretning i fogedretten gæl- dende, at afbetalingsprisen var urimelig, idet automobilen var behæftet med mangler. Det måtte antages at kræve en ret omfattende be- visførelse at afgøre mangelspørgsmålet. Da indsigelsen imidlertid i nogen grad var be- styrket, kunne indsættelsesforretningen ikke nyde fremme, og fogeden havde med rette afvist sagen.

III. Pantelånerloven.

Lov nr. **223** af 8. juni 1966 om handel med brugte genstande samt pantelånervirksom- hed indeholder en bestemmelse om, at ju- stitsministeren kan fastsætte nærmere regler om udøvelse af virksomhed i henhold til loven, herunder regler om forrentning af lån hos pantelånere og forbud mod fastsættelse af yderligere omkostninger i forbindelse med sådanne lån.

Ved bekendtgørelse nr. 7 af 9. januar 1969 om handel med brugte genstande samt pantelånervirksomhed er det fastsat, at pan- telånere ikke må betinge sig eller oppebære højere rente af udlånte beløb end 1½ pct. månedlig og ikke ud over den tilladte rente må pålægge pantsætteren omkostninger.

IV. Ægteskabsloven.

Lov nr. **256** af 4. juni 1969 om ægteskabs indgåelse og opløsning § 58, der afløste den tidligere lovs § **72**, bestemmer:

»§ 58. Har ægtefæller med henblik på se- paration eller skilsmisse truffet aftale om fordelingen af formuen, bidragspligten eller andre vilkår, kan aftalen ved dom ændres eller erklæres for uforbindende, såfremt den skønnes åbenbart urimelig for den ene ægte- fælle på tidspunktet for dens indgåelse.

Stk. 2. Sag må anlægges inden 1 år efter endelig dom til separation eller skilsmisse eller efter udfærdigelse af bevilling.

Stk. 3. Såfremt en aftale mellem ægtefæl- ler anfægtes i kraft af almindelige formue- retlige regler, gælder fristerne i stk. 2 ikke.«

Som det fremgår af denne bestemmelse, har man i denne særlige situation anset det for forsvarligt at stryge det krav om udnyt- telse af en bestemt tilstand, som både aftale- lovens § 31 og straffelovens § 282 indehol- der. Efter udløbet af 1 års fristen vil aftale- lovens § 31 være anvendelig.

Kapitel 5.

Fremmed ret.

I. Norge.

Den norske straffelovs § 295 indeholder en til straffelovens § 282 svarende regel. Strafferammen er bøde eller fængsel indtil 2 år, under skærpende omstændigheder indtil 5 år.

Det civilretlige modstykke findes i den norske aftalelovs § 31, der svarer til aftalelovens § 31.

Ved lov nr. 2 af 25. juni 1965 om adgang til regulering af penge- og kreditforholdene blev der givet hjemmel til administrativt at bestemme, at banker og sparekasser, livs- og skadesforsikringsselskaber, kommunale og private pensionskasser og -fonds, kredit- og hypotekforeninger og andre selskaber og stiftelser, som har til formål at yde eller formidle kredit, skal give meddelelse til Norges Bank om de ved ind- og udlån anvendte rentesatser. Videre fik Kongen kompetence til at fastsætte maksimalrente og -provision for forskellige arter af udlån, ligesom det kan bestemmes, at disse satser kun skal kunne ændres med samtykke af Norges Bank.

Det er over for udvalget oplyst, at kompetencen ikke er udnyttet, idet man dels ikke har fundet behov for maksimalrente, dels har ønsket at undgå at oprette et større administrativt apparat til at overvåge overholdelsen af bestemmelserne. Renteniveauet i Norge har været lavt gennem en årrække.

Der har ikke for nylig været overvejelser om at ændre de gældende lovbestemmelser om åger.

II. Sverige.

Den svenske straffelov indeholder i 9. kap., 5 §, en regel, der i det hele svarer til straffelovens § 282. Strafferammen er bøde eller fængsel i højst 2 år, i grove tilfælde fængsel fra 6 måneder til højst 4 år.

Den svenske aftalelovs § 31 svarer til aftalelovens § 31.

Der overvejes ikke i Sverige ændring af ågerbestemmelserne eller indførelse af regler om maksimalrente.

III. Finland.

Den finske straffelov indeholder en i det hele til straffelovens § 282 svarende regel. Strafferammen er bøde eller fængsel, under skærpende omstændigheder fængsel i 1 år og højst tugthus i 3 år.

Endvidere kriminaliseres det forhold, at en långiver har betinget sig rente eller anden godtgørelse, der i betydelig grad overstiger den alment gældende rente, der tages af de under offentligt tilsyn stående kreditanstalter på låneaftalens tidspunkt.

Den finske aftalelovs § 31 indeholder en til aftalelovens § 31 svarende regel.

Der har indtil udgangen af 1970 været en midlertidig lovgivning om maksimalrente i lov om betryggelse af de økonomiske forhold, den såkaldte »stabiliseringslov«. En aftale om højere rente end den, der forlanges af pengeinstitutter og forsikringsanstalter under offentligt tilsyn, var ugyldig og strafbar, også selv om den ikke kunne betegnes som egentlig ågerrente. Man har ikke fundet det nødvendigt at opretholde reglen om maksimumsrente. Reglen gav ikke anledning til retssager.

Der foreligger ingen planer om at ændre den finske lovgivning om åger.

IV. Tyskland.

De tyske regler om åger er indeholdt i straffelovens § 301-§ 302 e. De omfatter udnyttelse af en mindreårigs letsind eller uerfaren-

hed til i vindingshensigt at opnå skylderklæring, veksler, kvittering, kautionserklæring eller andre erklæringer, der indeholder et betalingsløfte, samt opnåelse af løfte, afgivet på særlig højtidelig måde, om betaling af en pengesum eller opfyldelse af en af en retshandel udspringende økonomisk forpligtelse. Omfattet af bestemmelserne er også den, der lader en således opstået fordring overdrage til sig med kundskab om dens oprindelse. Strafferammen er bøde eller fængsel indtil 6 måneder, henholdsvis 1 år, men tiltale rejses kun på begæring.

Endvidere straffes den, der ved udnyttelse af nød, letsind eller uerfarenhed lader sig eller en trediemand tilsige formuefordel, der overskrider den almindelige rentefod i et sådant omfang, at det står i åbenbart misforhold til modydelsen. Straffen er fængsel indtil 6 måneder samt bøde; i tilfælde af, at der foreligger veksler, eller fordringen er behæftet med ed eller på anden særlig højtidelig måde, kan straffen stige til fængsel i 1 år samt bøde. Samme straf kan bringes i anvendelse på den, der med kendskab til sådanne forhold erhverver en sådan fordring og enten videreoverdrager denne eller selv gør den gældende.

I tilfælde af erhvervsmæssig eller sædvanemæssig åger er straffen mindst 3 måneders fængsel samt bøde, under særligt skærpende omstændigheder tughus i 10 år og bøde af ubegrænset størrelse.

Den tyske straffelov er under modernisering. Det kan ikke på indeværende tidspunkt siges, hvornår man vil nå frem til at behandle reglerne om åger, men kommissionsforslaget er sålydende:

»Den, der udnytter en andens tvangssituation, letsind, uerfarenhed, viljessvaghed eller manglende dømmekraft, således at han selv eller trediemand tilsiges eller opnår en formuefordel, som står i påfaldende misforhold til ydelsen, straffes med fængsel indtil 3 år.

Den, der søger at inddrive en ågerfordring, straffes med fængsel indtil 3 år eller hæfte.«

Under skærpende omstændigheder foreslås en minimumsstraf på 6 måneders fængsel. Til skærpende omstændigheder henregnes især, at der er tale om erhvervsmæssig åger, at der anvendes veksler, eller at den pågældende debitor bringes i økonomisk nød.

Herudover findes i særlovgivningen regler

om den såkaldte »socialåger«, der beskrives som udnyttelse af vanskeligheder, der opstår for almenheden på bestemte økonomiske områder. Gerningsindholdet beskrives således:

En lovovertrædelse, som straffes efter denne lov, begår den, der forsætligt

1. for genstande eller ydelser af livsvigtig betydning under beføjet eller ubeføjet virksomhed i stilling eller erhverv fordrer, lover, aftaler, modtager eller yder eller
2. for udlejning af beboelsesrum eller dermed forbundne biydelse eller for formidling af sådan udlejning fordrer, lader sig tilsige eller modtager

modydelser, som på grund af en konkurrencebegrænsning eller udnyttelse af en økonomisk magtstilling eller en mangelsituation er uforholdsmæssigt høje.

I mildere tilfælde kan straffen pålægges administrativt i form af bøde indtil 50.000 DM, i sværere tilfælde er straffen fængsel indtil 5 år og bøde indtil 100.000 DM. Afgørende for, om der foreligger skærpende omstændigheder er, om handlingen efter omfang eller resultat er egnet til i betydelig grad at øve indflydelse på den økonomiske politiks formål, især en gældende markedsordning eller prisregulering.

På det civile retlige område findes i § 138, stk. 2, BGB en til aftalelovens § 31 svarende regel.

Endvidere findes i § 247 BGB en regel om, at en debitor efter 6 måneder kan opsiges en kapital med 6 måneders frist, dersom der er aftalt højere rente end 6 pct. p. a. Bestemmelsen kan ikke fraviges ved aftale, men gælder ikke ihænde- eller ordrepapirer. Renters rente kan ikke aftales.

V. Holland.

På baggrund af arbejdsløsheden i begyndelsen af 1930'erne øgedes behovet for personlige lån betydeligt. For at hindre at disse forhold udvikle sig til at begunstige mulighederne for ågerrenter, gennemførtes i 1932 en lov, der regulerede den personlige pengeudlåns virksomhed. Loven er begrænset til långivere, hvis udlån for størstedelens vedkommende ikke overstiger 5.000 gylden. For at disse kan drive udlånsvirksomhed kræves en

autorisation fra det offentlige, der tillige fører kontrol med virksomheden og kan tilbagekalde autorisationen. Straffen for at drive pengeudlånsvirksomhed uden autorisation er fængsel i indtil 2 år eller bøde indtil 10.000 gylden. Med hjemmel i loven fastsættes en maksimalrente, der efter de seneste administrative bestemmelser (1965) udgør følgende beløb:

1,46 pct. månedlig for lån til og med 1.500 gylden (maksimal løbetid 24 måneder),

1,17 pct. månedlig for lån til og med 2.500 gylden (maksimal løbetid 24 måneder),

0,95 pct. månedlig for lån over 2.500 gylden (maksimal løbetid 24 måneder),

0,95 pct. månedlig for lån med løbetid over 24 måneder uanset størrelse.

Hertil kommer på alle rentebeløb et tillæg på 10 pct. af renten. Renten beregnes efter det beløb, der faktisk udbetales til låntageren. De eneste omkostninger, der yderligere kan accepteres, er 2,50 gylden til omkostninger ved forespørgsler (formentlig folkeregisterattest) og 1,50 gylden til stempel og porto.

Baggrunden for loven var den opfattelse, at der var et behov for ydelse af mindre, personlige lån uden anden sikkerhed end låntagerens personlige kreditværdighed. På den anden side måtte udlånsvirksomheden kunne betale sig for långiverne, hvilket bl. a. indebar, at de måtte være sikre på en vis omsætning.

I 1968 har man for første gang siden lovens gennemførelse foreslået en ændring af denne til en egentlig lov om forbrugskreditter. Forslaget bevarer maksimalrentesystemet og autorisationen som betingelse for udlån af beløb op til 10.000 gylden. De almindelige (kommercielle) banker, der principielt er omfattet af 1932-loven, foreslås holdt uden for den nye lov, for så vidt de holder deres rentesatser for personlige lån inden for de ved den nye lov afstukne grænser.

Den hollandske afbetalingslov indeholder hjemmel til administrativt at fastsætte maksimumsgrænser for rente- og omkostningstillæg hos afbetalingssælgere eller finansieringsselskaber, men man har ikke fundet anledning til at udnytte hjemlen. Begrundelsen herfor synes at være, at afbetalingssælgere i vidt omfang konkurrerer på rentestørrelsen.

VI. Belgien.

Der findes i Belgien hverken civilretlige eller strafferetlige lovregier om åger, idet det er overladt til domstolene at træffe afgørelse i denne henseende ud fra ret og billighed.

Der er i lov om afbetaling og finansiering af 1957 fastsat en vidtgående oplysningspligt. Loven omfatter køb af varer og visse tjenesteydelser på afbetaling i mindst 4 afdrag samt finansiering gennem trediemand af sådanne køb, dersom finansieringsbeløbet skal tilbagebetales i mindst 3 afdrag. Uden for lovens område falder handelskøb, salg og långivning uden fortjeneste, der ikke udøves sædvanemæssigt, realkredit og transaktioner over og under et vist beløb, der fastsættes ved kongelig anordning.

Kontrakterne skal bl. a. indeholde oplysning om kontantprisen og den effektive rente efter nærmere regler, der fastsættes ved kongelig anordning, antallet af afdrag og hvert afdragsbeløbs størrelse samt summen af afdragene med fradrag af eventuel udbetaling.

Ved kongelig anordning fastsættes et maksimum for en effektiv rente, som kan variere alt efter om fordringen overdrages til trediemand, efter beløbets størrelse, afbetalingsperioden eller tjenesteydelsens art.

Dersom reglerne ikke overholdes, reduceres købers eller låntagers forpligtelse til alene at omfatte betaling af kontantprisen eller tilbagebetaling af det nominelle lånebeløb, men fortsat med de fastsatte afdrag.

Overtrædelse af loven iøvrigt medfører straf af fængsel fra 8 dage til 1 år og/eller bøde på 26.-50.000 francs.

Personer eller selskaber, der sælger på afbetaling eller driver finansiering er registrerings- og i et vist omfang oplysnings- og regnskabspligtige. Autorisationen kan fratages i tilfælde af misbrug.

I tilslutning til loven er det ved kongelig anordning bl. a. fastsat, at afbetalingssalg og finansiering under 2.000 og over 150.000 francs falder uden for lovens område. Maksimumsrenten er fastsat til 0,75-1,25 pct. pr. måned, varierende efter beløbets størrelse.

VIL Østrig.

De strafferetlige regler om åger findes i ågerloven af 1949, der kriminaliserer udnyttelse af letsind, tvangssituation, forstandssvækkelse, uerfarenhed eller ophidselse enten ved

ydelse eller forlængelse af kredit (kredit-åger) eller ved en købs- eller salgstransaktion, således at der tilfalder eller tilsiges den pågældende eller en trediemand en modydelse, som står i påfaldende misforhold til hans egen ydelse. Overtrædelse medfører straf af streng arrest fra 3 måneder til 1 år, under skærpene omstændigheder fra 6 måneder til 3 år, og i tilfælde af erhvervs-mæssig ågerudnyttelse fængsel fra 1 til 5 år, når et større antal personer har lidt skade ved forholdet. Sammen med frihedsstraffen kan i alle tilfælde idømmes bøde indtil 225.000 Sch.

Til disse bestemmelser er udarbejdet ændringsforslag af noget forenklet art. Der skelnes i forslaget mellem opnåelse af en kontant formuefordel og af anden økonomisk fordel, ligesom ordene »forstandssvækkelse« er erstattet med »manglende dømmekraft«. Strafferammen foreslås sat til frihedsstraf i indtil 3 år, under skærpene omstændigheder frihedsstraf fra 6 måneder til 5 år. Samtidig hermed skal altid kunne idømmes bøde på indtil 500.000 Sch.

Ifølge bemærkningerne til forslaget har man ikke villet optage regler om den såkaldte »sociallåger« i straffeloven, men overlader reguleringen af dette område til midlertidig lovgivning.

De privatretlige regler om åger svarer til aftalelovens § 31 og påtænkes ikke for tiden ændret.

VIII. England.

De britiske regler om åger og maksimalrente findes i Moneylenders Act, 1900 og Money-lenders Act 1927.

Den egentlige ågerbestemmelse findes i 1927-lovens § 10, efter hvilken retten, medmindre det modsatte bevises, skal anse en rentefod svarende til mere end 48 pct. p. a. som åger. Bestemmelsen hindrer ikke, at retten kan fastslå, at en lavere rentefod end 48 pct. p. a. skal betragtes som åger. Dersom retten statuerer åger, er den ubundet af lånekontrakten og kan nedsætte det skyldige rentebeløb til en rimelig sum eller bestemme, at långiveren skal tilbagebetale en del af et allerede erlagt rentebeløb. Åger har således ingen strafferetlige konsekvenser. For at hindre omgåelse fastsættes det i § 12, at enhver aftale mellem låntager og långiver om, at der

i forbindelse med lånet skal betales omkostninger el. lign. er ulovlig og uforbindende.

Enhver lånekontrakt skal angive hovedstol og renter udtrykt i rentefod p. a. beregnet efter særligt opstillede regler.

Pengeudlånsvirksomhed kan kun drives på særlig licens, der meddeles af »The Petty Sessional Court«. I tilfælde af overtrædelse af lovenes bestemmelser kan licensen suspenderes eller helt fratages den pågældende, ligesom der kan idømmes bøde og under skærpene omstændigheder fængsel. Det samme gælder, dersom pengeudlåneren undlader registrering eller ved urigtige anbringender eller på lignende måde forleder en låntager til lånets optagelse eller vildleder ham om vilkårene herfor.

Ifølge 1900-loven kan Board of Trade undtage såvel personer som selskaber fra at skulle løse licens. Sådanne dispensationer er givet i omkring 200 tilfælde, og hvor dispensationerne gives, udøver Board of Trade en vis kontrol med de pågældende. De må således ikke tage mere end 10 pct. årlig rente og ved eventuel fornyelse af dispensationerne, der gives for tre år, kan Board of Trade forlange alle de kontrakter, der er indgået i den forløbne tid, forelagt.

For pantelånere er der i 1927-lovens § 14 fastsat særlige bestemmelser, hvorefter der gælder en maksimalrente på 20 pct. p. a., ligesom det er bestemt, at den årlige rentefod skal fremgå direkte af aftalen. Der er endvidere sat snævre grænser for pantelånerens mulighed for opkrævning af afgifter, gebyrer o. lign. i forbindelse med lånet.

1927-loven indeholder endvidere forbud mod uopfordret henvendelse om pengeudlån til private, ligesom den begrænser adgangen til annoncering om pengeudlån. Den indeholder endvidere forbud mod renters rente og vedtagelse af forhøjet rente i tilfælde af manglende betaling.

Der overvejes for tiden ikke ændringer i reglerne.

IX. Frankrig.

Efter en lov af 8. august 1935 var åger defineret som udlån ydet til en rente, som med mere end halvdelen oversteg gennemsnittet af renten for lån ydet af långivere i god tro i tilfælde med tilsvarende risiko. Denne lov er nu afløst af en lov af 28. november 1966.

Man overvejede at forenkles bestemmelsen

ved at indføre en absolut overgrænse for renter, men afstod herfra, bl. a. fordi en sådan fiksering vil have en tilbøjelighed til at hæve renten til dette niveau, og fordi der ikke herved kunne tages hensyn til særlige former for långivning, som efter deres natur medfører forhøjede tillægsomkostninger. I stedet fastsatte man i loven to normer, idet 1966-loven som åger betragter ethvert almindeligt lån, som ydes til en »effektiv totalrente«, der enten med mere end en fjerdedel overstiger den effektive gennemsnitsrente, som forlanges af banker og finansielle institutioner, der hører under Conseil National du Credit, eller som overstiger de maksimumsrenter, det nævnte råd måtte fastsætte. Ved bestemmelsen af den effektive totalrente for et lån forhøjes den formelle rentesats, der er knyttet til lånet, med omkostninger, kommissioner m. v. af enhver art.

Loven anser endvidere under alle omstændigheder ethvert lån for åger, hvor den effektive totale rente overstiger det dobbelte af det gennemsnitlige effektive renteaftast for obligationer. Det således lagte loft over renterne indebærer, at rentesatserne for nærværende ikke må overstige ca. 14 pct.

Det er imidlertid ikke muligt i alle tilfælde at holde den effektive totale rente inden for en størrelsesorden af ca. 14 pct. De lån, der ydes ved afbetalingskøb af varige forbrugsgoder som biler, møbler o. lign., indebærer en del faste udgifter, som er så meget større udtrykt i procenter, som beløbet og kredittens varighed ofte er begrænset. Sådanne forretninger bedømmes i det mindste lige så hyppigt som tjenesteydelser som udlån af penge. Lovgivningen har derfor fastsat, at der ved visse forretninger kan ske en forhøjelse af den maksimale effektive rentesats med visse forud fastsatte beløb, som fastlægges af økonomi- og finansministeriet. Under denne bestemmelse henhører bl. a. handel med nye og brugte automobiler og to-hjulede koretøjer, radioapparater, TV-apparater, husholdningsmaskiner, møbler og mindre nyt eller brugt arbejdsudstyr.

Da det har været åbenbart, at et meget stort antal låntagere ikke har været klare over, hvilke renter de ville komme til at betale, er det nu foreskrevet, at »de samlede omkostninger« forstået som de reelle kreditomkostninger skal angives i enhver lånekontrakt såvel som i ethvert offentliggjort lå-

netilbud. Endvidere opstiller loven visse regler for de såkaldte mellemmand, d. v. s. personer som tilvejebringer kreditmulighed.

I 1967 blev de ovenfor omtalte beløb, der kan tillægges visse kategorier af afbetalingskontrakter, fastsat fra 5 til 90 francs pr. kontrakt og fra 2½ til 4 francs pr. forfaldent beløb.

Overtrædelse af ågerlovgivningen straffes med fængsel fra 2 måneder til 2 år og bøde på fra 2.000 til 300.000 francs, eller én af delene. Herudover kan retten bestemme offentliggørelse af dommen på domfældtes regning samt midlertidig eller definitiv lukning af den pågældende forretning.

X. USA.

I 1968 gennemførtes loven om forbrugskreditbeskyttelse, hvis vigtigste bestanddel er afsnittet om »sandhed i låneforhold«. Der fastsættes ikke i loven nogen maksimal- eller minimalrente, men beskyttelsen af forbrugere skabes ved at pålægge ydere af kreditter og afbetalings sælgere en vidtgående oplysningspligt om samtlige omkostninger, der er forbundet med transaktionen. Derigennem vil forbrugerne kunne sammenligne kredittilbud på samme grundlag, hvilket skulle stimulere konkurrencen og dermed den nationale økonomi.

Loven omfatter som udgangspunkt alle kreditgivningsformer op til 25.000 dollars - for fast ejendom dog uden maksimum - og forudsætter 3 hovedgrupper af kreditydelse:

1. Løbende kundekontokredit (open end credits).
2. Almindelig afbetalingshandel (sales other than open end credits).
3. Forbrugslån (til anskaffelse af fast ejendom, hårde hvidevarer o. lign.).

Undtaget fra loven er

1. forretningskreditter, kredit til offentlige institutioner og selskaber,
2. handel med værdipapirer gennem fondsbørsvekslerer,
3. forsyning med gas, elektricitet o. lign. under forudsætning af, at tarifferne er betryggende offentlig regulerede.

Lovens hovedregel er, at finansieringstillæg i forbindelse med enhver form for forbrugskredit skal oplyses og skal udgøre sum-

men af alle udgifter, som debitor direkte eller indirekte skal betale i form af

1. rente, tillæg variabelt med kredittens løbetid eller andre tillæg ved rabatsystemer o. lign.
2. service- og transportomkostninger,
3. låne- eller mæglerhonorar,
4. gebyr for kreditoplysninger,
5. præmie el. lign. for forsikring mod kreditors tab ved debtors misligholdelse eller andet kredittab samt med visse begrænsninger,
6. præmie for livs- eller skadesforsikring tegnet i forbindelse med en forbrugskredit.

Finansieringstillægget skal beregnes i procent p.a. efter nærmere fastsatte regler.

Før en kundekontokredit åbnes, skal kreditor oplyse forbrugeren om følgende:

1. Under hvilke betingelser et finansieringstillæg pålægges samt en eventuel finansieringstillæggsfri periode.
2. Udregningen af den saldo, af hvilken tillægget beregnes.
3. Udregningen af finansieringstillægget incl. minimums- eller andet fast tillæg.
4. I tilfælde af anvendelse af en eller flere periodiske tillægssatser den saldobeløbsramme der anvendes for hver sats og den tilsvarende nominelle forrentning p. a. beregnet som den periodiske tillægssats multipliceret med antallet af årlige betalingsperioder.
5. Gennemsnitsudbyttet af sådanne transaktioner eller det anslåede udbytte - men kun dersom kreditor ønsker det.
6. Under hvilke betingelser andre beløb kan pålægges debitor og deres beregningsmåde.
7. Under hvilke betingelser kreditor kan opnå sikkerhed i debtors ejendele for betaling af kreditten.

Ved afslutningen af hver afregningsperiode skal kreditor give debitor meddelelse om

1. restsaldo ved periodens begyndelse og slutning,
2. udvidelse af kreditten,
3. det samlede krediterede beløb,
4. det tilskrevne finansieringstillæg udspecificeret i beløb alt efter, om der er tale om procenttillæg eller fast tillæg,

5. eventuel dato for betaling, ved hvilken yderligere tillæg undgås samt
6. særlige oplysninger i tilfælde af anvendelse af periodiske tillægssatser.

Også for anden kredit end kundekontokredit skal opgørelsen - såfremt kreditor anvender sådan - indeholde specificerede oplysninger om

1. hele finansieringstillægget, udtrykt i procent p. a.,
2. dato for betaling, hvis man ønsker at undgå yderligere tillæg el. lign. samt
3. eventuelle andre oplysninger, som anført under kundekontokreditter nr. 5-6, dersom dette foreskrives af Board of Governors of the Federal Reserve System.

Ved oprettelsen af en afbetalingskontrakt skal følgende oplyses:

1. Kontantprisen.
2. Udbetalingsens størrelse (herunder værdi af ibyttetagne genstande).
3. Forskellen mellem 1 og 2.
4. Alle andre tillæg udtrykkeligt opregnet.
5. Det totale finansieringsbeløb = 3 og 4.
6. Med undtagelse af fast ejendom det finansieringstillæg, som helt eller delvis kan angives som variabelt med kreditens løbetid.
7. Finansieringstillægget i procent p. a. undtagen, hvor tillægget
 - a. ikke overstiger 5 dollars og finansieringsbeløbet ikke 75 dollars eller
 - b. ikke overstiger 7,50 dollars og finansieringsbeløbet er højere end 75 dollars.
 Det er forbudt at opdele salget i to eller flere afbetalingshandler for at undgå angivelse af den årlige procentsats efter denne regel,
8. afdragens beløb, antal og forfaldstid,
9. tillæg for for sen betaling,
10. eventuel pantesikkerhed med klar identifikation af panteobjektet.

Hvis der ydes lån i forbindelse med afbetalingshandel, skal kreditor oplyse, hvilket beløb køberen får disposition over tillige med det under afbetalingskontrakter nr. 4-10 anførte.

Det er forbudt at avertere med betaling i løbende afdrag eller erlæggelse af udbetaling, medmindre dette er kreditors sædvanlige handelsform.

Avertering om kundekontokredit skal indeholde oplysning om

1. tidsrummet, i hvilket gælden kan afvikles uden finansieringstillæg,
2. beregningsmåden for den saldo, hvoraf finansieringstillægget beregnes,
3. beregningsmåden for finansieringstillægget incl. minimums- eller fast tillægsbeløb,
4. periodiske finansieringssatser omregnet til procent p. a.,
5. andre oplysninger, som det særskilt pålægges at give.

Avertering om afbetalingshandel skal angive finansieringstillægget omregnet i procent p. a. Hvis annoncen indeholder angivelse af udbetalingsbeløb, afdragsbeløb, fi-

nansieringsbeløb, antallet af afdrag eller afdragsperioder, skal den tillige indeholde

1. kontantpris eller lånebeløb,
2. udbetalings størrelse,
3. antal, størrelse og forfaldstid eller perioder for afdragene,
4. finansieringstillægget udtrykt som procentsats p. a.

Loven administreres af 8 forbundsmyndigheder. De nødvendige administrative forskrifter udarbejdes af Board of Governors of the Federal Reserve System. Der er herfra udstedt en række forskrifter, ligesom der er udarbejdet omregningstabeller og fortolkningsbidrag til brug for kreditydere.

Overtrædelse af loven straffes med 1 års fængsel eller bøde på indtil 5.000 dollars, eventuelt en kombination af begge.

Kapitel 6.

Udvalgets indstilling.

I. Ågerbestemmelserne.

I overensstemmelse med den udvalget givne opgave har udvalget først overvejet, om der er grund til at skærpe de gældende straffretlige og civilretlige bestemmelser om åger i straffelovens § 282 og aftalelovens § 31.

Som det fremgår af det ovenfor i kapitel 2 og 3 anførte kræves efter gældende ret to betingelser opfyldt, for at åger kan antages at foreligge. For det første skal den person, over for hvem forholdet begås, befinde sig i en nærmere beskrevet »nødsituation« (underlegenhetstilstand), og for det andet skal denne tilstand være udnyttet af gerningsmanden til at opnå en nærmere angivet åbenbart urimelig fordel.

Hvad nu først angår den af lovbestemmelserne krævede nødsituation - i straffelovens § 282 angivet som »nød, enfoldighed, uerfarenhed eller . . . afhængighedsforhold«, i aftalelovens § 31 angivet på samme måde, dog med tilføjelse af »letsind« - fremgår det af det ovenfor i kapitel 2 og 3 anførte, at man i de kommissioner, hvis betænkninger ligger til grund for lovbestemmelserne, nøje overvejede afgrænsningen af det »nødområde«, som skulle være relevant for bestemmelserne, og at det navnlig var afgrænsningen over for den lovlige udnyttelse af bedre forstand og viden i handelsforhold, som gav anledning til betænkeligheder. Selvom disse betænkeligheder ikke er bekræftet ved praktiseringen af bestemmelserne, findes de stadig at have vægt ved overvejelsen af en eventuel skærpelse af bestemmelserne gennem en yderligere udvidelse af det angivne »nødområde«, som derfor efter udvalgets opfattelse ikke bør ske, medmindre der kan anføres overbevisende grunde herfor.

Udvalget er opmærksom på, at det i et for nylig fremsat privat lovforslag er foreslået, at ordene »enfoldighed, uerfarenhed« i be-

stemmelserne erstattes med »mangel på evne eller erfaring, herunder viden om forholdene på et bestemt område«. I begrundelsen for lovforslaget anføres - udover et ønske om »modernisering af bestemmelserne« - at de gældende bestemmelser ikke tilstrækkelig klart tager sigte på den specialviden, som i vore dages handelsomsætning ofte er en forudsætning for at vurdere det købte. Det anføres yderligere, at mange finder det ydmygende at påberåbe sig bestemmelserne med den hidtidige formulering, og at dette skulle have haft til følge, at kun et ringe antal sager kommer til pådømmelse, og at domstolene kun i meget begrænset omfang finder grundlag for ugyldighed eller straf efter bestemmelserne.

Udvalget finder ikke den foreslåede ændring tilstrækkeligt motiveret. Udvalget kan ikke se, at ændringen skulle betyde nogen reel udvidelse af bestemmelsernes område. Der er ikke noget grundlag for at antage, at selve formuleringen af bestemmelserne har haft eller vil have nogen betydning for antallet af rejste sager, og der foreligger ikke udvalget bekendt nogen domsafgørelse, der - ved frifindelse helt eller delvis i tilfælde, hvor domfældelse måtte antages at kunne være sket efter den ændrede formulering - kan anføres til støtte for ændringen.

Den anden betingelse for anvendelse af de gældende ågerregler går som anført ud på, at den omtalte »nødsituation« skal være udnyttet af gerningsmanden til at opnå eller betinge en ydelse (fordele), »som står i åbenbart misforhold til« modydelsen, eller - efter aftalelovens § 31 - »som der ikke skal ydes vederlag for«. Som det fremgår af det ovenfor i kapitel 2 og 3 anførte har også dette led i bestemmelserne været nøje overvejet af de kommissioner, som udarbejdede forslagene til de gældende bestemmelser, og der er lagt

vægt på, at også dette led i bestemmelserne havde en afgørende betydning ved afgrænsningen mellem åger og lovlig forretningsvirksomhed.

Udvalget har overvejet, om bestemmelserne burde skærpes ved at lade ordet »åbenbart« udgå, således at blot »misforhold« mellem ydelse og modydelse skulle være tilstrækkeligt, men ikke ment at kunne stille forslag herom. Der findes ikke i praksis domsafgørelser, der - ved frifindelse på grund af manglende »åbenbart« misforhold i tilfælde, hvor domfældelse ville have forekommet »rimelig« - taler for ændringen. Hertil kommer de i de nævnte kommissionsbetænkninger anførte hensyn, navnlig at åger i strafferetlig forstand, der henføres under straffelovens kapitel om berigelsesforbrydelser med alvorlig straf, ikke bør antages at foreligge uden for tilfælde, hvor misforholdet med hensyn til den opnåede ydelse er så væsentligt (åbenbart), at det står klart for enhver almindelig borger.

Til støtte for udvalgets standpunkt, hvorefter de gældende ågerbestemmelser foreslås bibeholdt uden ændring, kan iøvrigt anføres, at bestemmelserne som tidligere omtalt er fremkommet som resultat af fællesnordisk samarbejde og har tilvejebragt væsentlig nordisk retsenhed på dette område, og at bestemmelserne, som det fremgår af oplysningerne ovenfor i kapitel 5, i det hele stemmer med tysk og østrigsk lovgivning.

For så vidt angår de enkelttilfælde af pengeudlån m. v., som har været fremdraget under den debat, der gav anledning til udvalgets nedsættelse, henvises til bemærkningerne nedenfor i kapitel 8. Som det fremgår heraf, finder udvalget ikke, at disse tilfælde giver noget grundlag for ændring af de gældende ågerbestemmelser. Iøvrigt finder udvalget i denne forbindelse anledning til at understrege, at ågerbestemmelserne, selv om pengelån og kreditydelse udgør en væsentlig del af deres anvendelsesområde, ikke bør drøftes eller bedømmes alene med henblik herpå, idet deres område er retsforhold af enhver art, jfr. herved den i bilag 1 og 2 indeholdte oversigt over retspraksis. En særbehandling om »kreditåger« bør efter udvalgets opfattelse heller ikke indføres, hvorefter der selvfølgelig - i lighed med maksimalprisordninger o. lign. - i det omfang, særlige forhold på pengemarkedet måtte be-

grunde det, kan være spørgsmål om at indføre særlige restriktioner - men ikke med karakter af »ågerforbrydelse« - for pengelån og kreditydelse i almindelighed eller visse kategorier heraf, jfr. herom nedenfor.

Udvalget kan endelig henvide til, at hverken Den danske Dommerforening eller anklagemyndigheden i de afgivne erklæringer har fundet anledning til at foreslå ændring af de gældende ågerbestemmelser.

II. Maksimalrente.

Som det fremgår af oplysningerne om udenlandsk ret i kapitel 5, er der i nogle lande fastsat en maksimering af renten ved lån eller kreditydelse. Det gælder således inden for begrænsede områder i England, Holland og Belgien. Endvidere gælder i Norge fra 1965 en bemyndigelse til at fastsætte maksimalrente, uden at den dog er udnyttet. Endelig er maksimering af den lovlige rente sket i Finland og i Frankrig.

Udvalget har derfor overvejet, om der bør gennemføres en maksimalrentebestemmelse, enten således at maksimalrenten sikses til en bestemt rentesats (hvilket måtte forudsætte stadige reguleringer efter pengemarkedets svingninger), eller at maksimalrenten bestemmes i et vist forhold til den effektive rente af børsnoterede obligationer, Nationalbankens diskonto el. lign.

Herimod kan anføres, at en sådan ordning kan omgås ved ydelse af lån til underkurs med en formelt lovlig rentesats. Denne indvending vil dog kunne imødegås, i det omfang der i overensstemmelse med det nedenfor under V. anførte gennemføres en regel om pligt til at deklarere den effektive forrentning.

Den afgørende indvending mod ordningen er imidlertid efter udvalgets opfattelse, at det ikke lader sig gøre at fastsætte en for alle forskellige låneforhold passende maksimalrentesats. Der må ved bedømmelsen af den rimelige rente tages afgørende hensyn til risikoen for helt eller delvis tab af lånebeløbet, herunder både værdien af den sikkerhed, der måtte være stillet for lånet, og skyldnerens soliditet. Undlader man at tage hensyn til risikoen, bliver en maksimalrentesats for ringe i de mere risikable lånetilfælde med den følge, enten at lånet ikke kan opnås, eller at maksimalrenten overtrædes. Sætter

man på den anden side maksimalrenten så højt, at den også dækker de risikofyldte tilfælde, er der en vis fare for, at en meget stor del af långiverne føler sig tilskyndet til at tage den legaliserede maksimalrente også i de mindre risikofyldte tilfælde, og at man således befordrer en helt uønsket forhøjelse af de i praksis anvendte rentesatser. En graduering af maksimalrenten efter risikoens størrelse synes ganske upraktikabel.

Til det anførte kan føjes, at **en** maksimalrente også måtte dække de højest varierende administrationsomkostninger i meget forskellige låneforhold, medmindre der fastsættes særlige tillæg herfor, hvilket ville blive meget kompliceret. Endelig måtte der særlig for de langfristede lån tages hensyn til den stadige forringelse af pengeværdien.

Udvalget mener heller ikke at kunne anbefale, at der - generelt eller for visse låneområder, f. eks. lån mod pant i fast ejendom - indføres en regel om, at renten ikke må overstige, hvad der er rimeligt. Hvis reglen skal betyde en væsentlig skærpelse af ågerreglernes forbud mod »åbenbart urimelig« rente, vil dens praktisering efter udvalgets opfattelse både for borgerne og for domstolene blive forbundet med for megen usikkerhed, både på grund af de ovennævnte forskelligheder på risikoen og administrationsomkostningerne i de enkelte låneforhold og den eventuelle forringelse af pengeværdien. Dette vil gøre sig gældende, selvom reglen begrænsedes til lån i fast ejendom. Også her vil en vurdering af sikkerheden - ejendommens værdi og pantebrevets prioritetsstilling - være nødvendig for at tage stilling til rentens rimelighed. Endvidere kan henvises til de i kapitel 4 omtalte vanskeligheder ved gennemførelsen af de tidligere gældende særlige rentebestemmelser for lån i fast ejendom, som til sidst førte til, at disse regler i 1958 helt blev ophævet.

III. Opsigelsesadgang for skyldnere ved højt forrentet gæld.

Som det fremgår af de i kapitel 5 givne oplysninger om tysk ret, indeholder BGB § 247 en ufravigelig regel om, at en skyldner efter 6 måneder kan opsiges et lån med 6 måneders frist, dersom der er aftalt højere rente end 6 pct. p. a.

Udvalget har overvejet, om der her i lan-

det burde indføres bestemmelser af tilsvarende art, således at en skyldner, der - uden at forholdet omfattes af ågerreglerne - har optaget et lån til særlig byrdefuld rente, men derefter får mulighed for at skaffe midlerne til ekstraordinær indfrielse på lempeligere vilkår, skulle kunne indfri det særlig byrdefulde lån før tiden. Særlig praktisk synes en sådan ordning at kunne være for den, der har anskaffet mere kostbare ting, f. eks. en bil, på afbetaling med den her ofte praktiserede høje forrentning. Trods det umiddelbart tiltalende i en sådan ordning har udvalget dog ikke ment at kunne gå ind for en sådan præceptiv regel.

For det første måtte fra reglen undtages tilfælde, hvor der for skylden med renter er udstedt og vidertransporteret negotiabelt dokument (omsætningsgældsbrief eller veksel), uden at der heraf fremgår andet end normal forrentning. Disse tilfælde er da også undtaget fra den tyske regel. Dernæst er reglen i det hele vanskelig at praktisere, når renteverderlaget delvis ydes i form af lån til underkurs. Endelig kan reglen muligt virke for hårdt over for långiverne, idet det måtte forventes, at den bedre del af skyldnerne ville benytte sig af reglen, således at de forudsatte lånevilkår kun blev gældende over for den dårligere og til dels ikke betalingsdygtige del af låntagerne (køberne).

Til trods for de anførte betænkeligheder ønsker udvalget at pege på den beskyttelse for afbetalingskøberen, der ville ligge i indførelsen i afbetalingsloven af en regel om, at køberen til enhver tid skal have ret til (eventuelt med kortere varsel) at indfri restgælden og i så fald alene at svare aftalt forrentning til indfrielsen. Udvalget har efter sin sammensætning ikke ment at kunne tage endelig stilling til dette spørgsmål.

IV. Licensordning for pengeudlånsvirksomhed.

Som det fremgår af oplysningerne i kapitel 5, gælder der i England, Holland og Belgien ordninger, der i et vist omfang betinger virksomhed ved pengeudlån af en offentlig autorisation.

Udvalget har overvejet, om der kunne være anledning til at indføre en lignende ordning her i landet, men mener ikke at kunne gå ind herfor.

For det første vil en sådan autorisationsordning, hvis den skal have nogen reel værdi og søges overholdt, være forbundet med en betydelig administration, men hertil kommer, at ordningen måtte være forbundet med særlige krav til långiveres kvalifikationer, om indsendelse af oplysninger om långivning og eventuelt årsregnskaber og om en nærmere normering af vilkårene for ydede lån. Uden en sådan lovordning, som udvalget ikke mener at kunne stille forslag til, vil en autorisationsordning i sig selv være værdiløs og endda til en vis grad kunne virke uheldig ved at give mindre tilforladelige långivere adgang til at »skilte med .offentlig autorisation«.

V. Pligt til oplysning om den effektive forrentning.

Som det fremgår af oplysningerne i kapitel 5 blev der i 1968 i U.S.A. gennemført en lov om forbrugerkreditbeskyttelse og sandhed i låneforhold, hvorved det i vidt omfang blev pålagt den, som yder lån eller kredit mod vederlag, under strafansvar at oplyse låntageren (køberen) om den effektive årlige forrentning, angivet i procent, som det samlede betingede vederlag udgjorde. Tanken hermed var, at den enkelte låntager (forbruger) herved får et grundlag for at gøre sig klart, hvilke udgifter kreditydelsen medfører set i forhold til det opnåede lånebeløb og lånets løbetid. Låntageren får herigennem bedre mulighed for at sammenligne forskellige låntilbud.

Som nævnt i kapitel 4 var man allerede i 1957 i forbindelse med spørgsmålet om ændring af den dagældende lov om renten af udlån mod pant i fast ejendom inde på samme tankegang, idet det blev foreslået, at en kreditor ved udlån mod pant i fast ejendom skulle være forpligtet til at forsyne debitor med oplysninger til bedømmelse af lånets effektive rente. Forslaget blev dog ikke gennemført, bl. a. under hensyn til de betænkeligheder, der fandt udtryk i en erklæring fra kammeradvokaten, optaget som bilag 3 til nærværende betænkning.

Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at der i høj grad kan være trang til en regel om pligt til at oplyse den reelle forrentning. Det er i de senere år blevet ret almindeligt, at vederlaget for pengeudlån eller kredit ikke

ydes alene mod en løbende årlig rente, men at der ved siden heraf betinges et langt mindre overskueligt vederlag i form af underkurs ved lånydelsen, provision o. lign. Under disse forhold gør mange låntagere sig uden tvivl ikke klart, hvilken effektiv rente de kommer til at svare, og de kan ad denne vej - uden at forholdet kan betegnes som så groft, at ågerbestemmelserne kan anvendes - komme til at betale finansieringsomkostninger, som de ikke ville være gået ind på, hvis långiveren havde oplyst den effektive årlige forrentning. Ganske tilsvarende forhold gør sig gældende ved kreditydelsen i forbindelse med afbetalingssalg. Heller ikke her oplyses køberen om den effektive forrentning, som af kræves ham. Det fremgår af en af Monopoltilsynet i 1966 foretaget undersøgelse, at der ved salg på afbetaling undertiden er tale om en betydelig effektiv rente, som køberen utvivlsomt ikke har været klar over, og som, hvis den oplystes, sandsynligvis ville få ham til at reagere, og samtidig en forrentning, som den handlende, hvis den skulle oplyses, sandsynligvis af rent forretningsmæssige hensyn ikke ville driste sig til at kræve.

Udvalget stiller derfor forslag om, at der i låneforhold og i vidt omfang også ved kreditydelse mod vederlag stilles krav om oplysning af den effektive rente, og har udarbejdet det i kapitel 7 indeholdte lovforslag herom med tilknyttede bemærkninger. Angående den nærmere afgrænsning af lovforslaget kan man henvise til bemærkningerne, idet man her kun skal bemærke, at det har været udvalgets mål at udforme ordningen så enkelt som muligt, navnlig set i forhold til den amerikanske lovordning, som forekommer meget omfattende og uoverskuelig.

For så vidt angår de betænkeligheder, som kammeradvokaten i 1958 fremførte over for en pligt til at deklarere den effektive rente ved lån i fast ejendom, jfr. bilag 3 til betænkningen, skal anføres, at problemet om ekstraordinære indfrielse eller afdrag ved ejerskifte forekommer uden betydning, jfr. bemærkningerne til lovforslagets § 1, stk. 2, og at de vanskeligheder, en privat långiver kan have ved beregning af den effektive rente, heller ikke kan være afgørende, når henses til at lignende regler nu praktiseres i U.S.A., og til den nedenfor nævnte mulighed for beregning af samme reelle forrentning under en form, som ikke giver tilsva-

rende vanskeligheder. Endvidere synes kammeradvokatens betænkeligheder angående reglernes sanktionering ikke at have nogen relation til den nu foreliggende situation.

Udvalget er imidlertid klar over, at beregningen af den effektive forrentning i praksis vil kunne frembyde sådanne vanskeligheder, at dets lovforslag ikke bør sættes i kraft, forinden der med fornøden sagkyndig bistand er udarbejdet tabeller, der viser den effektive forrentning i de almindeligst forekommende låne- og kreditforhold. Udarbejdelsen vil kunne støttes på allerede foreliggende tabelværker på dette område, bl. a. på tabeller, der er udarbejdet i forbindelse med den tilsvarende amerikanske lovgivning.

Udvalget er endvidere opmærksom på, at praktiseringen af lovforslagets bestemmelser på nogle af de hidtil anvendte former for lån og kreditydelser kan volde særlige vanskeligheder. Således beregnes der i nogle tilfælde provisioner og lignende ved stiftelsen af lån,

hvis omregning til effektiv forrentning kan give uforholdsmæssigt besvær. Hertil er imidlertid at bemærke, at opretholdelsen af sådanne ordninger i mange tilfælde ikke vil kunne anses for at være af større betydning, idet de uden nogen ændring i den reelle rente må kunne opgives til fordel for en mere enkel renteberegning. I nogle tilfælde er de komplicerede regler sikkert fastsat med det formål at tilsløre den faktiske renteudgift. For det tilfælde, at man dog måtte anse det for rettest at give mulighed for opretholdelse af særordninger, som findes mere eller mindre uforenelige med lovens krav, har udvalget ment, at der bør åbnes mulighed for dispensation fra lovforslagets bestemmelser, hvilket er sket ved forslaget § 5, stk. 2. Det kan iøvrigt nævnes, at en lignende dispensationsmyndighed i U.S.A. udøves af The Board of Governors of the Federal Reserve System.

Kapitel 7.

Udvalgets lovforslag med bemærkninger.

Forslag til lov om renteaftaler.

§ 1. Enhver, der yder pengelån mod vederlag, skal, før låntageren bliver forpligtet, oplyse denne om den effektive rente af lånet. Renten skal angives som den årlige eller halvårslige rente bagud med en nøjagtighed af $\frac{1}{4}$ pct. Oplysningen skal gives tydeligt og, hvis der oprettes et dokument om låneforholdet, i dette.

Stk. 2. Er lånet opsigeligt fra långiverens side, beregnes renten i forhold til det tidspunkt, til hvilket lånet tidligst kan opsiges.

Stk. 3. I renten skal medregnes enhver ydelse fra låntagerens side, som er en betingelse for lånet, herunder ydelser i form af underkurs ved lånets udbetaling, provision, udgifter til kautionsforsikring og anden forsikring for låntagerens regning, og udgifter til administration af lånet. Afgifter til det offentlige i anledning af lånets stiftelse medregnes ikke.

Stk. 4. Varierer renten helt eller delvis med størrelsen af Nationalbankens diskonto eller lignende forhold, som långiveren er uden indflydelse på, skal oplysningen gives på grundlag af forholdene ved lånets stiftelse og med angivelse af, hvorledes renten er variabel.

Stk. 5. Ved kreditter med varierende udnyttelsesgrad (kassekreditter, kundekontoordninger o. lign.) angives den effektive rente under forudsætning af, at låntageren udnytter det bevilgede maksimum fuldt ud. Långiveren skal samtidig angive de nøjagtige bestemmelser for beregningen af det samlede vederlag for kreditten.

§ 2. Reglerne i § 1 anvendes også ved salg på kredit, herunder med ejendomsforbehold, bortset fra handelskøb, således at den effektive rente beregnes i forhold til varens konstantpris med fradrag af erlagt udbetaling.

§ 3. Angives vederlaget for lån eller salg på kredit, jfr. §§ 1-2, ved reklamering og skiltning, skal renten angives som anført i § 1.

§ 4. Loven anvendes ikke på:

- 1) lån, der ydes eller optages af offentlige myndigheder,
- 2) lån, der lovligt ydes i form af ihændehaverobligationer,
- 3) lån, der ydes af pantelånere i henhold til regler fastsat i medfør af lov om handel med brugte genstande samt pantelånervirksomhed.

§ 5.ministeren kan fastsætte regler om grundlaget for beregningen og angivelsen af den effektive rente efter §§ 1-2.

Stk. 2.ministeren kan fastsætte regler om lempelse eller fritagelse for kravene i §§ 1-3, hvis det skønnes nødvendigt af hensyn til den særlige karakter af enkelte arter af låneforhold eller kreditydelser. Under samme betingelser kan ministeren i enkelttilfælde lempe eller fritage for lovens bestemmelser i §§ 1-3.

§ 6. Overtrædelse af §§ 1-3 straffes med bøde. I gentagelsestilfælde, eller når overtrædelsen har haft en grovere karakter, kan straffen stige til hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.

Stk. 2. I forskrifter, som udstedes i henhold til § 5. stk. 1, kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne.

Stk. 3. Der kan pålægges en virksomheds ejer eller bruger bødeansvar, selv om overtrædelsen ikke kan tilregnes ham som forsætlig eller uagtsom. Er overtrædelsen begået af et aktieselskab, andelsselskab eller

lignende, kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar.

Stk. 4. Sagerne behandles som politisager. Retsmidlerne i lov om rettens pleje kapitel 6, 69, 71 og 72 finder anvendelse i sager om overtrædelse af loven i samme omfang som i sager, som det efter de almindelige regler i lov om rettens pleje tilkommer statsadvokaten at forfølge.

§ 7. Er den effektive rente ikke angivet i tilfælde, hvor den efter §§ 1-2 skal oplyses, har skyldneren ikke pligt til at betale højere samlet vederlag end Nationalbankens diskonto ved aftalens indgåelse.

Stk. 2. Er den effektive rente for lavt angivet i oplysninger efter §§ 1-2, har skyldneren ikke pligt til at betale højere samlet vederlag end svarende til den effektive rente, der er angivet.

§ 8. Loven træder i kraft den

§ 9. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kgl. anordning sættes i kraft for (Færøerne og) Grønland med de afvigelser, som landsdelen(e)s særlige forhold tilsiger.

Udvalgets bemærkninger til lovforslaget.

Til § 1.

Stk. 1 omfatter — i modsætning til den amerikanske lovgivning — ikke alene lån til „forbrugere“, men også lån, ydet til erhvervsdrivende, idet der efter udvalgets opfattelse også er et behov for at sikre dem betryggende oplysninger om den effektive rente af de lån, de optager, jfr. dog i denne forbindelse reglen i § 1, stk. 5.

Udvalget har overvejet — som i U.S.A. — at undtage udlån af små beløb fra reglen. Imidlertid skal det i nogle lande forekomme, at erhvervsmæssige pengeudlånere yder månedslønnede lønmodtagere mindre lån til underkurs sidst på måneden med tilbagebetaling ved næste måneds begyndelse med en urimelig effektiv rente, der ikke klagøres for låntagerne. Under hensyn til risikoen for en sådan udvikling her i landet og til, at de fleste smålån ydes enten som vennetjeneste uden rente eller alene mod en regulær årlig procentforrentning og således ikke berøres af lovens krav, har man undladt at sætte en minimumsgrænse for størrelsen af de af lovforslaget omfattede lån.

Angivelsen af den effektive rente over for låntageren skal i alle tilfælde ske tydeligt (let opfatteligt). Man har kun ment at kunne kræve skriftlig angivelse, når låne- eller kreditforholdet er skriftligt fikseret, hvilket må antages at være tilfældet af bevishensyn i alle forhold af væsentlig betydning. Angivelsen skal i så fald ske i låne- eller kreditdokumentet. Udstedes der i en afbetalingshandel vekslers for købesummen, er en angivelse af den effektive rente på vekslerne ikke nødvendig, når angivelse er sket i afbetalingskontrakten. Er vilkårene for salget af en fast ejendom angivet i skødet, her-

under den effektive forrentning af køberens restgæld, for hvilken der skal udstedes „sælgerpantebrev“, er angivelse af den effektive forrentning tilige i pantebrevet ikke nødvendig. Formålet med lovreglen er alene, at den effektive forrentning skal deklareres overfor låntageren, hvilket krav er opfyldt under de nævnte forhold. Det ligger i kravet om tydelig angivelse, at angivelsen i skriftlige dokumenter ikke må være gjort mindre let opfatteligt ved særlig placering, trykning med små typer o. lign.

Udvalget har særlig overvejet, hvilke konsekvenser lovforslagets regler vil have for de såkaldte „sælgerpantebreve“, hvorved i praksis forstås pantebreve, der giver sælgere af fast ejendom pant i den solgte ejendom for restkøbesummen, som fremkommer efter køberens overtagelse af ejendommens pantegæld og erlæggelse af en eventuel kontant udbetaling.

Såfremt ejendommen har været udbudt til en pris ved fuld kontant udbetaling (f. eks. 300.000 kr.) og en højere pris (f. eks. 325.000 kr.) mod reduktion af den kontante udbetaling med 50.000 kr. og udstedelse af sælgerpantebrev på 75.000 kr., er det indlysende, at sælgerpantebrevet indgår i handlen til en værdi af 50.000 kr., og at den effektive forrentning skal beregnes og deklareres på grundlag heraf. Underkursen på et sælgerpantebrev vil også kunne fremgå deraf, at ejendommen har været udbudt til salg til en pris, der varierede efter størrelsen af den kontante udbetaling. Men selv om sådanne indicier for, at sælgerpantebrevet i en ejendomshandel indgår i handlen til underkurs, ikke foreligger, må det dog i reglen antages at være

tilfældet under vore dages økonomiske forhold. En sælger, som i forbindelse med salg af sin ejendom som del af betalingen modtager et sælgerpantebrev, der f. eks. forrentes med 8 pct. og afdrages over 10-15 år, vil ikke kunne gøre dette pantebrev i penge, uden at salget sker til den underkurs, som i praksis er gældende for sådanne pantebreve, i det nævnte tilfælde formentlig ca. 70 pct. Det må antages, at en sælger af en fast ejendom i almindelighed vil tage hensyn hertil, og at han derfor — uanset om det er kommet frem ved salgsforhandlingerne — ville have solgt ejendommen med et nedslag i prisen (omtrent svarende til det nævnte kurstab på sælgerpantebrevet), hvis han kunne have opnået fuld kontant udbetaling, men dette er netop ensbetydende med, at sælgerpantebrevet er indgået i handlen til underkurs. Det må derfor, såfremt lovforslaget gennemføres, tilrådes en sælger af en fast ejendom, der som led i handlen modtager et pantebrev fra køberen for restkøbesummen, til forebyggelse af strafansvar og retsfølger efter lovforslagets §§ 6 og 7 at deklarere den effektive forrentning af sælgerpantebrevet på det foran nævnte grundlag. Da det afgørende ved beregningen vil være, til hvilken kontantpris sælgeren kan antages at ville have solgt ejendommen, kan der imidlertid ikke være tale om at pålægge sælgeren af ejendommen at indhente minutiøse oplysninger om kursen i praksis på det modtagne sælgerpantebrev, men det afgørende må være et fornuftigt praktisk skøn, således som det netop lægger sig for dagen i praksis i variationen af prisen på en fast ejendom ved større eller mindre kontant udbetaling.

Uanset at udvalget fuldt ud er klar over de vanskeligheder, der kan være forbundet med fastlæggelsen af grundlaget for beregningen af den effektive forrentning af de omhandlede sælgerpantebreve, har man ikke ment at kunne undtage dette betydningsfulde område fra lovens regler.

Efter stk. 2 skal den effektive forrentning ved lån på opsigelse beregnes i forhold til lånets korteste løbetid, altså tidsrummet fra lånets ydelse til det tidspunkt, til hvilket kreditor tidligst kan opsiges lånet, såfremt debitor overholder lånevilkårene. Derimod skal der ved beregningen ikke tages hensyn til muligheden for, at lånet helt eller delvis forfalder i utide på grund af bestemmelser om indfrielse eller afdrag ved ejerskifte, skyldnerens misligholdelse eller andre forhold, som ikke ved lånets ydelse kan forudses med nogen som helst sikkerhed, og som långiveren er uden indflydelse på.

Bestemmelsen i stk. 3 svarer i det hele til den tilsvarende amerikanske bestemmelse. Da formålet med ordningen er, at de totale omkostninger ved

opnåelsen af lånet skal klargøres for låntageren i form af en forrentningsprocent, skal den effektive rente beregnes på grundlag af samtlige ydelser fra låntagerens side, der er sat som betingelse for lånet. Er dette således betinget af, at der tegnes kautionforsikring for lånet, skal omkostningerne herved medregnes, hvadenten kautionen tegnes af långiveren eller låntageren. I sidstnævnte tilfælde må långiveren altså for at kunne angive den effektive forrentning skaffe oplyst fra låntageren, hvilke udgifter tegningen af kautionforsikringen har medført for ham.

Man har ikke ment at burde udelukke, at der betinges en rente, varierende med pengemarkedets svingninger, når blot den effektive rente ved forholdets stiftelse deklareres, jfr. stk. 4. Bestemmelsen vil forhindre, at långiveren betinger sig adgang til i lånets løbetid vilkårligt at ændre renten, hvorimod der intet er til hinder for, at långiveren med henblik herpå betinger sig opsigelighed af lånet og med det herfor fastsatte varsel ændrer renten, jfr. herved stk. 2.

Bestemmelsen i stk. 5 omhandler kreditter med varierende udnyttelsesgrad, for hvilke det ikke er muligt at beregne den effektive rente forud, såfremt der betinges andet vederlag end en fast rente af det til enhver tid skyldige beløb. Det foreslås, at långiveren skal angive den effektive rente, som om den bevilgede lireddit var fuldt udnyttet, selv om dette ikke er tilfældet. Ved beregningen skal altså anvendes det beløb, som låntageren til enhver tid er berettiget til at låne uden yderligere godkendelse fra långiveren. Såfremt der, som det er almindeligt ved kassekreditter, skal svares en provision af det bevilgede maksimum, og dette ikke er fuldt udnyttet, vil den effektive rente af det faktisk lånte beløb ganske vist være højere, end det skal angives efter stk. 5, men forskellen kan siges at være udtryk for en betaling for den uudnyttede kreditmulighed.

Bestemmelsen muliggør endvidere fortsættelse af den af nogle forretningsvirksomheder praktiserede kundekontoordning, hvorefter der bevilges kunder kredit indtil et aftalt maksimum over et angivet tidsrum mod erlæggelse af et fast månedligt bidrag. Den effektive rente skal i sådanne tilfælde efter stk. 5 beregnes på grundlag af de månedlige bidrag i kredittiden i forhold til kredittens maksimum og varighed.

Til § 2.

Efter § 2 omfatter loven også kreditydelse i forbindelse med salg. Der henvises til bemærkningerne ovenfor i kapitel 6 om betydningen af, at den effektive rente deklareres i afbetalingssalg til

forbrugere. Ved renteberegningen må i vederlaget for kreditydelsen — foruden andre betingede ydelser — indgå forskellen mellem afbetalingspris og kontantpris. Ved kontantprisen må forstås prisen ved kontant salg efter fradrag af den eventuelle „kontantrabat“, som alle kontantkøbere efter forretningens reklamering eller faktisk anvendte salgsvilkår har krav på. Derimod kan prisafslag, som kun efter forhandling og eventuelt „køberpres“ indrømmes den enkelte kontantkøber rent individuelt, ikke kræves taget i betragtning. Som kreditydelse må anses kontantpris med fradrag af erlagt kontant udbetaling.

Handelskøb foreslås undtaget, dels fordi ordningen her findes mindre påkrævet, dels fordi de i handelskøb forekommende varierende rabatordninger ved betaling kontant eller inden en angiven frist ville frembyde særlige vanskeligheder ved beregningen af den effektive forrentning af kreditydelsen, når rabatordningen ikke udnyttes. Der kan i øvrigt henvises til, at den i U. S. A. gældende ordening ligeledes er begrænset til forbrugerkreditforhold. Endelig kan bemærkes, at de handelskøb (salg), som vedrører eksporten, formentlig i alle tilfælde måtte undtages fra ordningen.

Til § 3.

Udvalget har fundet det rigtigst også at foreskrive pligt til at oplyse den effektive rente, når der reklameres eller skiltes angående lån eller kredit, der omfattes af §§ 1-2, med angivelse af vederlaget, således at det herved forebygges, at kunder drages til ved uklare angivelser angående forrentningen. Derimod har man ikke fundet anledning til at forbyde den blotte annoncering eller skiltning om lån eller kreditydelse.

Medens udvalgets betænkning har været under trykning, har forbrugerkommissionen afgivet en betænkning om mærkning, skiltning m.v. inden for forbrugsområdet til handelsministeren. Betænkningens lovforslag indeholder bestemmelser, der dels vedrører samme spørgsmål som denne bestemmelse.

Udvalget forudsætter, at der sker koordinering af lovgivningen på dette område.

Til § 4.

Under nr. 1) er undtaget låneforhold, i hvilke offentlige myndigheder er part, idet bestemmelserne her findes overflødige.

Under nr. 2) undtages lån, der lovligt ydes i form af ihændehaverobligationer. Denne undtagelse vil for det første omfatte kreditforeninger, hypotekforeninger og andre realkreditinstitutter, for hvis

vedkommende der er foreskrevet en særlig oplysningspligt angående den effektive forrentning, jfr. herved navnlig § 17, stk. 2, i lov nr. 281 af 10. juni 1970. For så vidt sådanne lån ydes af andre, bør det overvejes ved lov at pålægge en tilsvarende oplysningspligt.

Under nr. 3) foreslås endelig en undtagelse for pantelånere, for hvilke renteydelsen i forvejen er reguleret af det offentlige i henhold til lov nr. 223 af 8. juni 1966 § 15, jfr. bekendtgørelse nr. 445 af 23. december 1966 § 3, og vil kunne reguleres yderligere, såfremt det måtte findes påkrævet.

Til § 5.

Udvalget har ikke taget stilling til, om reglerne skal fastsættes af handelsministeren eller justitsministeren.

Der er i stk. 1 givet ministeren adgang til at fastsætte de nødvendige supplerende bestemmelser, herunder — som det er sket i U. S. A. — eventuelt lade udarbejde og udsende særlige anvisninger for beregningen af den effektive rente i forskellige typer låne- og kreditforhold.

Efter stk. 2 kan ministeren dispensere fra lovens bestemmelser enten generelt for særlige arter af lån eller kreditforhold eller for det enkelte tilfælde, jfr. herved bemærkningerne i slutningen af kapitel 6.

Til § 6.

Overtrædelser af loven foreslås sanktioneret med den i stk. 1 angivne strafferamme. Udvalget søgte oprindelig at udforme en særlig strafbestemmelse for advokater m. fl., som medvirkede til lån eller kredit uden — såvidt det var dem muligt — at sørge for overholdelse af lovens bestemmelser. Imidlertid er en sådan regel på grund af klientforholdet vanskelig at udforme, og udvalget har efter nærmere overvejelse ment at burde foretrække, at alene de almindelige regler i straffeloven om medvirken finder anvendelse, således at domstolene på grundlag heraf må tage stilling til, hvornår en straffar medvirken foreligger.

De nærmere bestemmelser om strafansvaret og om straffesageres behandling som politisager er i overensstemmelse med den i nyere lovgivning anvendte affattelse.

Til § 7.

I U. S. A. er der i tilfælde af overtrædelse af loven foreskrevet straf af en bøde på indtil 5.000 \$, indtil 1 års fængsel eller begge dele, og desuden kan låntageren kræve en nærmere bestemt „civil penalty“. Udvalget har overvejet, om man her i landet skal knytte civile retsfølger til overtrædelse af loven, og

man går herefter af hensyn **til** ordningens effektivitet ind for de i stk. 1 og 2 angivne følger.

Efter stk. 1 skal skyldneren, når den effektive rente ikke er deklareret, højst svare Nationalbankens diskonto på aftalens tidspunkt. Repræsenterer det betingede vederlag en lavere effektiv rente, forbliver dette altså gældende. Uden den foreslåede regel måtte domstolene formentlig tilpligte **skyldneren**, som ikke har fået den påbudte oplysning om den effektive rente, at betale det højere fulde vederlag, medmindre han direkte kan bevise, at han er blevet vildledt. Dette bevis vil sjældent kunne føres, og skyldneren vil ikke have stor interesse i at anmelde kreditor blot for at få ham straffet. Den foreslåede bestemmelse vil i høj grad gøre kreditor interesseret i at overholde loven, og den forekommer ikke urimelig over for en kreditor, som ikke klargør en høj rentesats som påbudt.

Efter stk. 2 skal skyldneren, når den reelle rente angives for lavt, kun svare den således angivne rente og altså ikke de fulde ydelser, som er betinget i form af underkurs, rente m. v. Uden den foreslåede regel måtte domstolene tage stilling til, om skyldneren

skulle tilsvare det fulde betingede vederlag eller den lavere deklarerede effektive forrentning, og resultatet må på forhånd forekomme tvivlsomt. Man kan ikke regne med, at retten altid ville vælge det for skyldneren mindst byrdefulde resultat, altså den deklarerede effektive rente, idet det højere vederlag jo i sig selv er tydeligt specificeret og derfor muligt ville blive foretrukket som det aftalte. Den foreslåede regel vil have lignende præventiv effekt som reglen i stk. 1.

For det tilfælde, at den effektive rente angives for højt, er der ikke foreslået nogen regel, men det må antages, at domstolene i sådanne tilfælde kun vil antage det i kontrakten betingede lavere vederlag aftalt. Formelt er kreditor også i sådanne tilfælde skyldig til straf, men forseelsens bagatelagtige karakter vil kunne tages i betragtning ved afgørelsen af spørgsmålet om strafforfølgning.

Til § 9.

Udvalget har ikke taget stilling til, om lovforslaget i relation til Færøerne vedrører et område, der er fælles- eller særanliggende.

Kapitel 8.

Forskellige forhold med tilknytning til udvalgets nedsættelse og arbejdsområde.

I. Forhandlingerne i folketinget.

Under forhandlingerne i folketinget har der som grundlag for henstillinger om ændring af ågerreglerne været fremdraget forskellige forhold.

a. Der har været omtalt et tilfælde, hvor et investeringsselskab for udlån skal have beregnet sig en rente, varierende fra 68,8-113 pct. Det pågældende forhold har været undersøgt af anklagemyndigheden, der har konstateret, at renten af en række låneforhold mellem selskabet og en bestemt låntager vel androg de anførte varierende satser, men dog som gennemsnit 60 pct., hvortil kom, at der ved forhandling mellem parterne senere var givet et afslag, som bragte den gennemsnitlige rente ned på ca. 50 pct. Hertil kom, at der ikke kunne siges at foreligge en udnyttelse af en nød- eller underlegenhedssituation, idet låntageren havde optaget lånene for at muliggøre egne økonomiske transaktioner, som indbragte ham 3-5 gange den betalte rente. Iøvrigt var et eventuelt strafansvar delvis forældet. Herefter blev sagen af rigsadvokaten sluttet som uigennemførlig af bevismæssige grunde.

Udvalget finder som anført ovenfor i kapitel 6 ikke, at kravet om udnyttelse af en nød- eller underlegenhedssituation bør opgives som led i bestemmelserne om åger, og sagen har ikke kunnet begrunde nogen ændring af dette standpunkt.

b. Det er under forhandlingerne i folketinget nævnt, at der ved likviditetslån til landbruget skulle være tale om en rente på 124 pct. og ved private veksellån forekomme renter op til 1 pct. om dagen. Sådanne tilfælde er dog ikke nærmere dokumenteret, og er udvalget ubekendt, og de ville efter udvalgets opfattelse kunne rammes af de gæl-

dende ågerregler, hvorfor de ikke kan anføres som grundlag for en ændring heraf.

c. Endvidere er nævnt et tilfælde, hvor et ægtepar »af smarte spekulanter er blevet trukket igennem en lang række transaktioner på en sådan måde, at de i dag intet ejer«. Udvalget blev som anført i indledningen til betænkningen anmodet om at overveje problemerne om en indgriben og kontrol fra myndighedernes side.

Den omhandlede sag angik efter det af anklagemyndigheden oplyste følgende:

I september 1968 indgav pensionist P anmeldelse mod entreprenør E, idet P ville have E sigtet for et ulovligt forhold, hvorved P havde lidt et formuetab på ca. 35.000 kr.

I september 1967 måtte P på grund af økonomiske vanskeligheder lukke en ham tilhørende damekonfektionsforretning. Ved ophøret henlå et betalt varelager, der af P bragtes til opbevaring i nogle udhuse på en af ham ejet ejendom. Ved slutseddel af december 1967 solgte E i eget navn, formentlig uden fuldmagt, en portner N tilhørende ejendom, beliggende i Jylland, til P. Købesummen skulle berigtiges ved overtagelse af indestående prioriteter på ca. 82.000 kr., en kontant ydelse på 2.000 kr. samt overdragelse af det ovennævnte varelager, der i slutsedlen angaves til en værdi af 60.-70.000 kr.

I januar 1968 afhentede E varelageret og anbragte det i en H tilhørende kælder. Den kontante sum blev aldrig erlagt, og ejendomshandlen blev ikke søgt gennemført. I maj måned samme år erfarede P fra anden side, at ejendommen var bortsolgt på tvangsauktion. I august samme år afhentede P efter flere forgæves forsøg - sit varelager hos H. Umiddelbart herefter indgav P an-

meldelse med påstand om, at 12 af 25 kasser tekstiler var forsvundet.

E og H forklarede samstemmende til politirapporten, at man kun havde modtaget 13 kasser.

P, der flere gange i løbet af foråret 1968 havde inspiceret varerne i H's kælder uden at konstatere, at noget var fjernet, støttede alene angivelse af kassernes antal på skøn og hukommelse.

Varenes værdi kunne ikke fastslås præcist, idet det oplystes af P, at den i slutsedlen angivne pris 60.-70.000 kr. i høj grad berøede på et skøn.

E forklarede, at varerne næppe var mere end 7.-8.000 kr. værd. Foreholdt dette erkendte P, at varerne ved salg på auktion ikke tilnærmelsesvis var 60.-70.000 kr. værd.

På dette grundlag henlagde anklagemyndigheden sagen.

Den omhandlede sag giver ikke udvalget anledning til forslag om lovændringer. Den, som indlader sig på køb af en fast ejendom, bør selv eller ved en advokat sikre sig, at den oprædende sælger enten ejer ejendommen, hvilket fremgår af tingbogen, eller har fornøden fuldmagt fra ejeren til salget, og han kan i alle tilfælde sikre sig ved først at erlægge sit vederlag mod tinglyst skøde uden retsanmærkning. Foreligger der fremkaldelse eller udnyttelse af en vildfarelse hos køberen, må straffelovens bestemmelser om bedrageri m. v. anses som tilstrækkelig sanktion.

d. I forbindelse med udvalgets nedsættelse har der yderligere været nævnt uheldige »transaktioner med pantebreve«, uden at disse transaktioners karakter har været nærmere angivet eller belyst med konkrete eksempler. For så vidt der sigtes til anvendelse i handler af pantebreve, som senere viser sig at være værdiløse eller væsentlig mindre værd end påregnet af modtageren, de såkaldte »skæg pantebreve«, skal udvalget bemærke, at sådanne forhold ikke adskiller sig afgørende fra tilfælde, hvor der iøvrigt i en handel som vederlag indgår varer eller andre genstande, som modtageren anser for mere værdifulde, end de er. Strafbarheden af sådanne tilfælde må bedømmes efter de sædvanlige bestemmelser om bedrageri, såfremt der er fremkaldt eller udnyttet en vildfarelse hos modtageren. Udvalget finder der-

for ikke i denne forbindelse at have noget grundlag for at fremsætte forslag til en gældsbegrænsningslovgivning for fast ejendom, der skulle forebygge udstedelse af pantebreve, som senere viser sig dækningsløse ved tvangsauktion, og en speciel indgriben og kontrol på dette område vil formentlig i det hele være forbundet med sådanne administrative vanskeligheder, at fordelene ikke står i rimeligt forhold hertil. Det synes iøvrigt naturligt også fremtidig at henvise den, som tilforhandler sig pantebreve i fast ejendom, til enten selv eller ved sagkyndig bistand at søge de oplysninger, som er tilgængelige, om pantebrevets sikkerhed, herunder den pantsatte ejendoms værdi og tilstand samt pantebrevets prioritetsstilling, således at han - som i andre købstilfælde - alene værnes ved straffelovens almindelige bestemmelser om bedrageri m. v.

II. Vestamager.

Endelig har været nævnt visse misbrug, som skal have fundet sted med pantebreve i forbindelse med ejendomshandler på Vestamager. Der er på dette område foretaget efterforskning af Københavns politi med en meget omfattende gennemgang af de handler med ejendomme, som skete på Vestamager fra 1964 til 1967. Der fremkom herunder hverken anmeldelser for bedrageri eller åger og heller ikke oplysninger, som kunne give grundlag for sigtelse mod nogen for sådanne forhold. Sagen gav derimod grundlag for sigtelser for betydelige overtrædelser af skattelovgivningen (kontrolloven). Udvalget har derfor heller ikke i denne sag fundet noget grundlag for ændringer i ågerreglerne.

III. Bagmænd.

Under sin deltagelse i udvalgets arbejde har statsadvokat Grell fremhævet, at erfaringerne fra en række større kriminelle undersøgelser i de senere år synes at indicere, at der findes en kreds af personer, som med støtte af bagmænd med finansielle ressourcer og faglig indsigt i den økonomiske mekanik systematisk udnytter dels de huller, der er i lovgivningen, dels de huller, der fremkommer ved, at samfundet ikke råder over den fornødne efterforskningsmæssige kapacitet og indsigt til at håndhæve overholdelse af f. eks. underslæbs-, bedrageri- og mandat- svigsbestemmelser, når der er tale om kom-

plicerede forhold. Han har på denne baggrund foreslået udformet en straffebestemmelse, som rammer den, der »i udøvelse af erhverv ved grov tilsidesættelse af sociale hensyn eller god forretningsskik skaffer sig økonomisk fordel eller tilføjer andre formuetab«.

Udvalget har, selv om spørgsmålet om udformning af en sådan straffebestemmelse findes at række langt ud over udvalgets arbejdsområde, ment at burde indhente en udtalelse fra rigsadvokaten om, hvorvidt man fra anklagemyndighedens side vil kunne tilslutte sig tanken om gennemførelse af en bestemmelse af det foreslåede indhold. Rigsad-

vokaten har derefter meddelt udvalget, at den foreslåede straffebestemmelse efter hans opfattelse er for ubestemt til at være egnet som lovgrundlag. Han har videre tilføjet, at det til belysning af, hvad en eventuel straffebestemmelse burde tage sigte på, formentlig ville være formålstjenligt at foretage en analyse af de nævnte uden tiltale sluttede sager, der er særdeles omfattende og tidsrøvende og ikke lader sig gennemføre indenfor anklagemyndighedens rammer med de nuværende personaleforhold.

Udvalget har herefter for sit vedkommende ikke ment at kunne foretage videre på det foreliggende grundlag.

Retspraksis om aftalelovens § 31.

I. Lån og kredit.

U.f.R. 1919-941 H.

Mod udstedelse af en 3 måneders veksel lydende på 480 kr. lånte A, der var professionel pengeudlåner, den 3. august 1917 B 400 kr.

Den af A beregnede rente var opgjort til 75 pct. p. a. Der var ingen anden sikkerhed for lånet end de af B udstedte vekslers. Det var endvidere oplyst, at autoriserede pantelånere for lån mod håndpant beregnede sig en rente på 6 pct. månedlig eller 72 pct. p. a. Hojesteret forkastede ågerindsigelsen.

U.f.R. 1923-809 H.

I marts 1919 lånte proprietær P af hestehandler H 200.000 mark svarende til en kronværdi af 76.000 kr. Tilbagebetaling skulle ske i kroner efter en kurs, som lå 25 points over den på lånetidspunktet gældende kurs for mark på 38, d. v. s. kurs 63 eller 126.000 kr. Da markkursen derefter ikke gik i pari, kurs 88, men tværtimod viste en faldende tendens søgte P sig frigjort for aftalen under påberåbelse af reglerne om vildfarelse, svig, åger og reglen i aftalelovens § 33.

P, der var velsitueret og under forhandlingerne havde været ledsaget af en bankbestyrer, blev dornt til at betale de 126.000 kr.

U.f.R. 1924-841 ØL.

En professionel udlåner havde i 1923 mod underpant i løsøre udlånt 300 kr. mod forskrivning for 420 kr. og månedlige afdrag på 60 kr. svarende til en effektiv rente på ca. 50 pct. p. a. Udover tilbagebetaling af lånebeløbet tilkendtes der kun udlåneren et rentebeløb på 55 kr. foruden procesrente 5 pct. Ved dommen er udnyttelse af økonomisk nød antaget under hensyn til indholdet af forskrivningen og åbenbart misforhold vedrørende renteydelsen antaget under hensyn til sikkerhedsstillelsen.

U.f.R. 1930 – 932 ØL.

Et trælastfirma, F, som var i sådanne økonomiske vanskeligheder, at det måtte standses, hvis det ikke fik tilført kapital, opnåede i 1928 hos K, der drev forretning med udlån af penge, forskellige lån til en rente af 2 pct. pr. måned. Endvidere betingede K sig et salær på 5 pct. pr. måned af F's til enhver tid værende skyld til K for at foretage inkassationer for F. For lånene stilledes sikkerhed i entreprisekontrakter.

Efter at F var erklæret konkurs i december 1929 opgjordes restgælden ifølge lånemellemværendet til 1.313 kr., det samlede rentebeløb til 1.827 kr. og det samlede salær til 4.589 kr. Statueret, at en rente på 24 pct. under de givne forhold ikke var uforholdsmæssig høj.

Da K ikke nærmere havde dokumenteret omfanget af inkassationsarbejdet an toges det, at det herfor betingede vederlag 4.589 kr. stod i åbenbart misforhold dertil. Salæret blev derfor i medfør af aftalelovens § 31 nedsat til 2.000 kr.

U.f.R. 1930-957 H.

I sommeren 1927 købte en lagerekspedient, L, der var familiefader, et hus i Holte. Da han ikke kunne betale terminsydelserne i december 1927, fordi der hvilede en ham ubekendt renterestance på ejendommen, henvendte han sig til en professionel pengeudlåner og optog et lån på 519 kr., for hvilket han udstedte en veksel på 600 kr. Kort tid efter gav han endvidere 3 gagetransporter på ialt 600 kr. til sikkerhed for lånet. Senere fornyedes forholdet talrige gange, idet L hver måned måtte indfri med næsten hele sin løn og samtidig var nødt til at optage nye lån til sin families nødvendige underhold. Hans månedlige gage var på 458 kr. I sommeren 1929 havde han indbetalt 7.900 kr. og havde modtaget 5.758 kr. Han krævedes

derefter for 1.800 kr. i henhold til en vekseldom.

Statueret, at der forelå en udnyttelse af L's nød, og at der var åbenbart misforhold, hvorfor kravet i medfør af aftalelovens § 31 ikke kunne gennemføres.

U. f. R. 1931 - 154 ØL.

A havde mod skadesløsbrev i fast ejendom udlånt 15.000 kr. som driftskapital til B, der startede et Tuborg øldepot, på vilkår, at B svarede et vederlag på 25 øre pr. solgt kasse øl. I løbet af 4 år udgjorde vederlaget 12.636 kr., svarende til en forrentning på 20 pct. p.a.

Ved afgørelsen blev der lagt vægt på, at det drejede sig om driftskapital, andel i udbytte, samt at den reelle sikkerhed kun kunne antages at dække halvdelen af hovedstolen. Det antoges herefter, at hverken reglerne om maksimalrente ved udlån mod pant i fast ejendom eller aftalelovens § 31 var anvendelige på forholdet.

U. f. R. 1933- 1028 H.

Sælgeren, S, af en landejendom lod 22.500 kr. af købesummen blive indestående i ejendommen til rentefod 5 pct. og iøvrigt bl. a. på vilkår - som var drøftet udtrykkeligt - at alle betalinger kunne forlanges erlagt i en af seks forskellige møntsorter, herunder dollar, eller efter en af disses kurs. 5 år senere forlangte S betaling efter dollarkurs. Kronens guldværdi var da faldet med omtrent en trediedel, men kronen havde en relativ større indenlandsk købekraft. Kurstillægget udgjorde 427 kr. til en ydelse på 1.034 kr.

Højesteret opretholdt vilkåret og lagde vægt på, at dette havde været drøftet, således at dets indhold og formål havde stået debitor ganske klart. Selvom den effektive forrentning glå på $8\frac{1}{4}$ pct., forelå der endvidere ikke nogen overtrædelse af ågerlovgivningen.

U. f. R. 1935 - 992 ØL.

Ved optagelse af et lån hos P på 76.000 kr. udstedte D i 1930 et pantebrev til P til pålydende værdi 95.000 kr. til rente 6 pct. p. a. med pant i D's faste ejendom. I 1931 rykkede P's pantebrev tilbage for 45.000 kr. private midler, men P modtog samtidig et ekstraordinært afdrag på 25.000 kr. Efter at P i 1934 havde overtaget ejendommen som

ufyldstgjort panthaver for et bud på 166.000 kr., hvoraf ca. 163.500 kr. medgik til dækning af foranstående prioriteter, og ejendommen var vurderet til 233.000 kr., søgte P dom for sit udækkede personlige krav mod D på ca. 3.000 kr. D gjorde gældende, at P ved at modtage forskrivning for 19.000 kr. mere, end der var udlånt, havde overtrådt reglerne om maksimalrente med den følge, at forskrivningen måtte nedsættes med 19.000 kr.

Ved dommen blev det fastslået, at der under hensyn til den efterfølgende aftale om forringelse af prioritetsstillingen med 20.000 kr. ikke forelå nogen overtrædelse af ågerlovgivningen.

U. f. R. 1935-1020 ØL.

En kautionist, K's forpligtelse overfor en bank B var blevet aktuel for en kassekredit på ca. 9.500 kr., K havde stillet delvis reel sikkerhed. Da K ikke kunne betale, aftaltes det, at han fik henstand på betingelse af, at de af K indbetalte beløb indsattes på en separatkonto, der krediteredes sædvanlig indlånsrente, medens kassekreditkontoen stadig debiteredes sædvanlig udlånsrente. Antaget, at denne fremgangsmåde stred mod sædvanlig bankkutyme, men at K havde været vidende om, at der fremkom en rentedifference, da han indgik aftalen om ordningen. Aftalelovens ågerregel fandtes ikke at kunne bringes i anvendelse på forholdet.

U. f. R. 1938 - 540 H.

A, der drev erhverv som pengeudlåner mod transport af livsforsikringspolicer, fik bl. a. B til som led i et låneforhold at tiltransportere A to livsforsikringspolicer med en samlet forsikringssum på 1.400 kr., og en værdi af 845 kr. Policerne kunne have været belånt i selskabet for 493 kr. Senere fik A mod et vederlag på 120 kr. B til at fratage tilbagekøbsretten vedrørende policerne. Derefter betalte A præmierne. Efter B's død i 1936 udbetaltes forsikringssummen vedrørende den ene police til A med tillæg af bonus, ialt 965 kr.

Højesteret anså overdragelsen af policerne for ugyldig i medfør af aftalelovens § 31, idet retten bl. a. lagde vægt på, at A, men ikke B eller fru B, måtte antages at være bekendt med adgangen til at belåne policerne hos selskabet.

U.f.R. 1945-508 H.

Godsejer K ydede mod 1ste prioritetspant i fast ejendom et lån på 720.000 kr., rente 8 pct., til et fabrikaktieselskab, der var i alvorlige økonomiske vanskeligheder. Efter kursfradrag udbetaltes lånet med 691.800 kr. I forbindelse med optagelse af lånet udstedte fabrikkens direktør og underdirektør endvidere et gældsbrev til K på 36.100 kr., 8 pct., at afdrage med 1.000 kr. månedlig.

Ved dommen, som iøvrigt omhandler spørgsmål i forbindelse med den i betænkningens kapitel 4 omhandlede rentelov af 1942, antoges det af et flertal af Højesterets dommere, at betingelserne for at erklære gældsbrevet uforbindende efter aftalelovens § 31 ikke forelå.

U.f.R. 1945-617 ØL.

En bogtrykker, som var i økonomiske vanskeligheder, lånte i tiden fra den 23. december 1943 til den 21. januar 1944 ad flere gange mod diskontering af kundeveksler eller checks fra næringsdrivende ialt 7.201 kr. hos en fabrikant til en gennemsnitlig rentefod af ca. 60 pct. p. a. Antaget, at långiveren måtte have indset, at låntager var i en nødsituation, samt at han ikke havde grund til at regne med, at der var nogen særlig risiko forbundet med långivningen. Herefter gav retten i medfør af aftalelovens § 31 dom til tilbagebetaling af 300 kr. af det erlagte rentebeløb på ialt 680 kr.

U.f.R. 1958-669 SH.

A finansierede et selskab B, der bl. a. handlede med oliefyr, på den måde, at A modtog oliefyr og dele dertil til købspris, således at B kunne »tilbagekøbe« disse effekter mod betaling af købsprisen og 2 pct. pr. løbende måned af købesummen for de til enhver tid hos A henliggende varer samt en månedlig decord på 1.000 kr. Da B trådte i likvidation i juni 1956 lå A med varer vurderet til ca. 55.000 kr. og havde et tilgodehavende på ca. 26.000 kr. Renten blev af B opgjort til 24 pct. årlig, hvorefter B søgte differencen mellem denne rente og en rente på 12 pct. refunderet.

Antaget, at vurderingen var behæftet med usikkerhed, at A havde haft en meget stor ulejlighed, og at der havde været nogen risiko forbundet med långivningen. Herefter

fandtes det betænkeligt at statuere, at den oppebårne rente var ubillig.

Under sagen fandtes der ikke heller grundlag for at tilsidesætte långiverens realisation af varerne under »købsprisen«, bl. a. fordi varerne antageligt havde været behæftet med mangler.

U.f.R. 1960-613 H.

I august 1953 aftalte møbelhandler M en frivillig akkord med sine varekreditorer, hvorefter der til fuld afgørelse af en gæld på knap 500.000 kr. skulle betales 40 pct. Akkorden bevirkede, at M, der fortsatte sin forretning, nu måtte søge sine købekontrakter diskonteret hos en ny långiver K, idet de hidtidige långivere ikke ønskede at diskontere flere købekontrakter for M, før akkorden var opfyldt. I de følgende år diskonteredes købekontrakter i betydeligt omfang hos K. Den effektive forrentning, som K opnåede ved låneforholdet, blev ved en senere skønsforretning opgjort til 33 pct. p. a. Det var oplyst, at der i andre finansieringsselskaber på det pågældende tidspunkt betales en rente på 15-20 pct. p. a. og i de finansieringsselskaber, der havde tilknytning til hovedbankerne, ca. 15 pct. p. a. Selv om risikoen i mellemværendet mellem M og K nok var større på grund af akkorden, som måtte afvikles, fandtes den aftalte rente at have stået i et sådant misforhold til, hvad der efter en bedømmelse af samtlige forhold skønnedes rimeligt, at der burde ske en nedsættelse af vederlaget i medfør af aftalelovens § 31. Herefter blev vederlaget nedsat til, hvad der svarede til en forrentning på 25 pct. p. a.

Ved dommen blev en særlig transaktion, hvorved M som led i kreditydelsen havde overtaget et af K's møbelengagementer, der var nødlidende, erklæret for uforbindende.

II. Gave, arveindsættelse og lignende.

U.f.R. 1933-356 ØL.

Afdragsfrit lån til 4 pct. p. a. til ven: Ikke grundlag for at antage udnyttelse af underleghedstilstand hos långiveren.

U. f. R. 1936 - 698 H.

78-årigs overdragelse af værdier til 13.545 kr. til person, der havde givet hende ophold

og pleje i 10 år uden vederlag, ikke anset for ugyldig.

U. f. R. 1951 - 486 H.

Uigenkaldelig indsættelse af en halvsøsters datter som hovedarving m. v. anset for fremkaldt ved utilbørlig udnyttelse af arveladers situation og afhængighedsfølelse og derfor uforbindende, jfr. aftalelovens § 31.

U. f. R. 1963 - 256 ØL.

Ophævelse af kodicil under stærk - men ikke utilbørlig - påvirkning, anset gyldig.

III. Køb.

U. f. R. 1925 - 492 ØL.

En salgspris for et areal nedsat efter § 31, idet der forelå en udnyttelse af køberens uerfa renhed.

U. f. R. 1926 - 162 ØL.

En sælgers uerfarenhed udnyttet ved mageskifte. Ugyldighed statueret.

U. f. R. 1931 - 969 ØL.

En sælgers uerfarenhed udnyttet ved gård salg. Ugyldighed statueret.

U. f. R. 1932 - 560 SHD.

Ikke udnyttelse af en forretningsmands en foldighed og uerfarenhed ved optagelse af en medinteressent.

U. f. R. 1946-239 SHD.

En dansk jødes salg af forretning i flugtsituation ikke ugyldigt, da der ikke var opnået nogen utilbørlig fordel.

U. f. R. 1951 - 565 H.

En enkes køb af villa ikke tilsidesat. Misforhold ikke godtgjort.

U. f. R. 1955 - 24 H.

Et flertal på 5 dommere fandt ikke § 31 anvendelig på et mellemværende om nogle ejendomme. Et mindretal på 4 dommere ville tilsidesætte efter § 31.

U. f. R. 1966 - 199 ØL.

En 80-årigs salg af ejendomme ikke ugyldigt efter § 31.

U. f. R. 1966 - 398 H.

Køb af brugt sportsvogn ikke tilsidesat efter § 31.

U. f. R. 1967 - 329 H.

78-årigs salg af ejendom med bistand af mægler ikke tilsidesat efter § 31.

IV. Andre retsforhold.

U. f. R. 1921 - 876 ØL.

Tilbagesøgning af et beløb, der var betalt for at bringe en ulovlig arbejdsstandsning til ophør, kunne efter grundsætningen i § 31 ske.

U. f. R. 1922 - 248 SHD.

En aftale om forhøjelse af hyre indgået kort før et skibs afsejling under trussel om afmønstring tilsidesat.

U. f. R. 1925 - 906 H.

For at opnå et byråds anbefaling om opnåelse af indfødsret, havde ansøgeren udstedt et pantebrev til byrådet for dettes krav om tilbagebetaling af udbetalt arbejdsløshedsunderstøttelse. Antaget at tilbagebetaling ikke kunne kræves, og at pantebrevet var ugyldigt efter § 31.

U. f. R. 1929 - 452 H.

Grundsætningen i § 31 kunne ikke anvendes på en kommunes bestemmelse om, at levering af gas og elektricitet skulle være afhængig af, om modtagerne var i skatterestance.

U. f. R. 1929-1090 SHD.

En sømands afkald på hyre ved indlæggelse på hospital i udlandet tilsidesat efter § 31.

U. f. R. 1931 - 374 ØL.

Udstedelse af gældsbevis til en mesterforening som vilkår for genoptagelse som medlem ikke ugyldigt.

U. f. R. 1940 - 833 ØL.

Afkald på hustrubidrag tilsidesat på grund af udnyttelse af uerfarenhed og afhængighed.

U. f. R. 1941-37 H.

Samtykke til bortadoption mod vederlag ikke ugyldigt efter § 31 eller dennes analogi.

U.f.R. 1942 – 165 ØL.

§ 31 ikke anvendt på separationsvilkår, der var tilvejebragt med advokatbistand, idet der ikke antoges at foreligge nogen udnyttelse.

U.f.R. 1957-1 H.

Kautionsforpligtelse ikke tilsidesat.

U. f. R. 1960 - 23 H.

En kommunes aftalte krav på overskuddet ved senere salg af en ejendom, til hvis opførelse der var ydet offentligt tilskud, ikke ugyldigt efter § 31.

U.f.R. 1961-257 ØL.

Ikke grundlag for at anvende § 31 på åben-

bart urimeligt skilsmissevilkår, idet der ikke forelå nogen udnyttelse af nød m. v.

U.f.R. 1963 - 477 H.

§ 31 ikke anvendt på bodelingsvilkår efter separation.

U.f.R. 1966 – 334 ØL.

Aftale om ophør af bidrag til barn efter tilsagn om rentefrit lån til uddannelse kunne ikke tilsidesættes efter § 31.

U.f.R. 1966 – 833 H.

En overenskomst om indtræden i en virksomhed, indgået med bistand af statsautoriseret revisor og advokat, ikke tilsidesat efter § 31.

Retspraksis om straffelovens § 282.

I. Lån og kredit.

U.f.R. 1936 – 169 ØL.

En tiltalt Ti havde i begyndelsen af november 1933 udlånt 2.700 kr. til en lånsøger D, der var i en nødsituation, idet hun havde til-egnet sig nogle obligationer, der tilhørte et bo. D forpligtede sig til at tilbagebetale Ti 4.000 kr. den 1. januar 1934. Til sikkerhed overdrog D sine møbler, vurderet til ca. 12.000 kr. for en købesum af 4.000 kr. Endvidere oprettedes der et løsørepandebrev med pant i møblerne; tinglysning fandt dog ikke sted. Efter at låneaftalen var misligholdt, og Ti havde truet med at afhente møblerne, betalte D i februar 1934 500 kr. ekstra for at få 14 dages henstand. Endelig foretog T₁ i februar arrest og i marts 1934 udlæg i møblerne for de 4.000 kr. Ti blev anset med 14 dages hæfte for åger.

En medtiltalt T₂, der med kundskab om forholdet havde søgt at være Ti behjælpelig med fagedforretningerne, blev som medskyldig i åger ligeledes straffet med hæfte i 14 dage.

U.f.R. 1936 – 351 H.

En tiltalt Ti havde i en række tilfælde efter 1. januar 1933 ydet forretningsdrivende, der var i økonomiske vanskeligheder, mindre lån mod fuld sikkerhed i varer til en rente, der lå mellem 61 og 99 pct. p. a. I relation til en enkelt låntager S, der drev en betydelig skrædderforretning, som dog var i tilbagegang, drejede det sig om en gennem flere år fortsat långivning.

En medtiltalt T₂ havde mod en vis sikkerhedsstilling diskonteret veksler fra S for over 60.000 kr. til forskellige rentesatser mellem 25 og 62 pct. p. a.

Da det efter de foreliggende omstændigheder, herunder navnlig, at der var stillet sikkerhed, måtte have været klart for Ti og T₂, at låntagerne havde befundet sig i nødsituat-

tioner, straffedes de begge for åger, hver med hæfte i 30 dage.

T₃, der mod visse mindre ydelser havde optrådt som mellemmand mellem T₂ og S, blev frifundet.

U.f.R. 1938 – 386 ØL.

En tiltalt havde mod at oppebære 11/2 pct. månedlig - samt 250 kr. månedlig for kontorarbejde - fremskaffet en stor del af en kapital på ca. 260.000 kr., som en nu afdød medsigtet havde udlånt i ca. 1070 mindre lån for en rente, der normalt var 117,5 pct. p. a., men i adskillige tilfælde betydeligt højere.

Strafansvar efter § 282 antoges at foreligge, men fandtes bortfaldet på grund af forældelse for så vidt angik forhold, der lå før den 12. maj 1937. For de efter denne dato liggende forhold, der refererede sig til udlån af ca. 120.000 kr., idømtes tiltalte hæfte i 20 dage.

II. Andre retsforhold.

U.f.R. 1936 – 845 ØL.

En tiltalt, der var læge, havde foretaget en udskrabning på en gravid, kvindelig patient. Umiddelbart efter at patienten var vågnet af bedøvelsen efter indgrebet, på hvilket tidspunkt patienten efter retslægerådets udtalelse ikke kunne antages at være egnet til at foretage økonomiske dispositioner, opnåede den tiltalte et honorar på 500 kr. af patienten.

Antaget, at lægen groft havde udnyttet patientens tilstand og det opståede afhængighedsforhold til at opnå en ydelse, der stod i åbenbart misforhold til modydelsen. Straffen for åger fastsattes til hæfte i 40 dage, og retten til at udøve lægevirksomhed frakendtes for et tidsrum af 2 år.

U. f. R. 1937-1131 ØL.

En tiltalt, der havde oppebåret vederlag af henholdsvis mindst 850 kr. og 250 kr. for medvirken til bortadoption af to børn, født uden for ægteskab, blev anset strafskyldig efter § 282. Endvidere blev tiltalte anset skyldig i overtrædelse af straffelovens § 131, jfr. lov nr. 63 af 1. april 1914 § 1 og retsplejelovens § 131, ved at have optrådt som mellemmand ved adoption af børn under 14 år uden at have justitsministeriets tilladelse samt ved uden at være advokat at have angivet i dagblade, på reklamekort og på brevpapir, at han under betegnelse af »retskonsulenten« udførte retssager som erhverv.

Straffen fastsattes til fængsel i 4 måneder.

U. f. R. 1965 - 203 ØL.

T₁ og T₂, der begge tidligere var straffet, bl. a. for bedrageri, havde udnyttet en 74-årig husejerskes enfoldighed og uerfarenhed til at opnå en betaling af 1.200 kr. for opsætning af tagrender af plastic, uagtet arbejdet, der var ufærdigt og i det hele ufagmæssigt udført, kun havde en værdi af mindre end 600 kr. Begge de tiltalte blev dømt for åger og overtrædelse af næringslovens § 29, stk. 1. T₁ blev straffet med fængsel i 3 måneder, T₂ med fængsel i 60 dage.

Kammeradvokatens udtalelse af 30. april 1958 om indførelse af en oplysningspligt om den effektive rente.

Tanken om, ved eventuelt bortfald af § 2, i stedet at indføre en pligt for fordringshaveren til at give oplysning om den effektive rente, altså en regel af tilsvarende beskaffenhed som den, der nu er indføjet i kreditforeningslovens § 24, forekommer ved første øjekast tiltalende, men ved nærmere eftertanke er jeg dog blevet betænkelig ved en sådan regel.

Lån fra kredit- og hypotekforeninger ydes som alt overvejende hovedregel med en fast halvårsydelse og amortiseres gennem et forud bestemt, længere tidsrum. Bortset fra misligholdelse fra debtors side, kræves lånet ikke tilbagebetalt på anden måde end gennem de halvårslige ydelser. Lån opsiges ikke, og der stilles ikke krav om hel eller delvis indfrielse ved ejerskifte. Det er let for foreningen, når et lånetilbud afgives, at beregne og give oplysning om størrelsen af den effektive rente, dog naturligvis med forbehold af udsving i børskursen for de pågældende kasseobligationer i tiden indtil lånet måtte blive effektueret.

Andre lån med pant i fast ejendom gives ikke på tilsvarende konstante vilkår og med tilsvarende lang løbetid. Vilkårene er varierende fra låneforhold til låneforhold. Som regel aftales en vis tids uopsigelighed fra kreditors side, men praktisk taget aldrig af blot nogenlunde tilsvarende længde som kreditforeningslånenes løbetid. Det er sædvanligt at aftale bestemmelser om en vis afdragspligt, enten således at der aftales en fast halvårsydelse, hvor en del er afdrag, stigende efterhånden som gælden nedbringes, eller således at der udover renten erlægges et fast afdrag af ensartet størrelse i hver termin. Hvis gælden ikke udtrykkelig er gjort uopsigelig fra ejer til ejer, forfalder gælden eller dens rest ved ejerskifte. Selv når gælden henstår uopsigelig fra ejer til ejer, vil der ofte være truffet aftale om, at der ved

ejerskifte skal erlægges et ekstraordinært afdrag.

Det er klart, at man ikke på forhånd kan fastlægge, hvilken indflydelse et - eventuelt flere - indtrædende ejerskifte, der medfører gældens forfald eller dog pligt til ekstraordinært afdrag, vil kunne få på rentens størrelse. Den eventuelle oplysningspligt kan derfor kun gå ud på, at kreditor skal give oplysning om den forventede effektive rente, som vil blive gældende i skyldforholdet, når man ser bort fra eventuelt indtrædende ejerskifter.

Selvom den effektive rente ved andre låneforhold end kredit- og hypotekforeningslån ikke lader sig beregne med tilsvarende lethed som for disse sidstnævntes vedkommende, vil dog pengeinstitutter, forsikringselskaber og andre, som regelmæssigt anbringer midler ved udlån bl. a. mod pant i fast ejendom, ved etablering af et låneforhold uden større vanskelighed kunne beregne og give oplysning om den effektive rente, som vil blive gældende i dette, bortset altså fra den indflydelse som indfrielse eller afdrag ved ejerskifte måtte medføre. Den private långiver, som kun lejlighedsvis — måske kun i et eller få tilfælde til familie eller venner - giver lån, vil have svært ved at give nøjagtig oplysning om den effektive rente, som han meget ofte ikke vil være i stand til selv at beregne.

Da indtrædende ejerskifters indvirkning på renten ikke kan komme til udtryk i oplysningerne fra kreditors side, vil disse ofte være af tvivlsom betydning som vejledning for debitor.

Allerede det således anførte giver grundlag for betænkelighed ved en eventuel regel om oplysningspligt, og yderligere betænkelighed kommer frem, når man videre overvejer, hvad følgerne af en tilsidesættelse af oplysningspligten skulle være.

Som ovenfor udviklet kan der i tilfælde af overtrædelse af kursreglerne i den gældende lovs § 2 kun blive spørgsmål om adgang for skyldneren til at kræve nedsættelse af gælden eller den betingede rente, når overtrædelsen har medført, at den effektive rente overstiger det rimelige. Det synes lidet rimeligt, ifald man nu i stedet for den gældende § 2 giver en mindre vidtgående regel om oplysningspligt, at udvide skyldnerens adgang til at kræve skyldforholdet ændret til at omfatte også tilfælde, i hvilke den effektive rente - uanset oplysningspligtens tilsidesættelse - ikke overstiger det rimelige. Hvis dette godtages, vil tilsidesættelse af oplysningspligten i relation til skyldnerens adgang til at kræve skyldforholdet ændret derfor ikke få nogen selvstændig betydning.

En eventuel sanktion til sikring af oplysningspligtens overholdelse synes herefter

kun at kunne gives i den form, at tilsidesættelsen belægges med straf. Da overtrædelse af den nugældende hovedbestemmelse om rentens rimelighed ikke er belagt med straf, og ifald den opretholdes formentlig ej heller bør belægges med straf, må jeg mene, at det ikke vil være på sin plads at belægge tilsidesættelse af en eventuel oplysningspligt med straf. I denne sammenhæng nævnes, at der ikke er knyttet nogen strafbestemmelse til den ovenomtalte oplysningspligt for kreditforeningerne, som nu er indføjet i kreditforeningslovens § 24.

Da en sådan oplysningspligt som nævnt for mange kreditorer vil være for byrdefuld, og selvom den overholdes ofte ikke vil give debitorerne nogen vejledning af virkelig betydning, må jeg herefter mene, at tanken om indføjelse af en sådan oplysningspligt i renteloven bør opgives.

Dommerforeningens udtalelse af 30. august 1967 om, hvorvidt de nugældende regler om åger må anses for utilstrækkelige.

I skrivelse af 12. juni 1967 har justitsministeriet under fremsendelse af uddrag af Folketingstidende vedrørende behandling af et spørgsmål til justitsministeren om ågerrenter forespurgt, om dommerforeningen måtte have erfaringer, f. eks. ved behandling af incassosager eller fra fogedretterne, der kan belyse, om de gældende regler om åger må anses for utilstrækkelige.

I den anledning skal man oplyse, at det er dommerforeningens erfaring, at der jævnlige bliver inkamneret sager om incasso af pengefordringer, i hvis opgørelse der indgår renteposter af en mistænkelig størrelsesorden. Da sagsøgte ofte udebliver, undersøger retten ex officio denne del af sagen. Kan sagsøgerens advokat ikke på stedet give oplysning om beregningsgrundlaget, vil resultatet næsten altid blive, at den dubiøse post frafalder. Er der skriftlig aftale og dokumentet: haves til stede, bliver spørgsmålet genstand for en mundtlig forhandling mellem advokaten og dommeren, der foretager en vurdering af rentesatsens rimelighed, og som regel vil den mødende advokat også bøje sig for rentens skøn i disse tilfælde.

Det er navnlig i handeler om motorkøretøjer, man støder på de høje rentesatser, og det er den dyre finansiering gennem finansieringsselskaberne, der presser renten i vejret.

Det er vist almindeligt, at der accepteres 1½ pct. månedlig, d. v. s. 18 pct. årlig, der siges at være sædvanligt forekommende i bilbranchen.

Det må vel anses for betænkeligt, at gå så højt op, men en lavere grænse for en tilladelig forrentning er vanskelig at fikse. Domstolene har her en vigtig mission, men opgaven kan være vanskelig i de summariske udeblivelsessager. En realisering af Kai Moltkes forslag om en maksimering af renten, eventuelt på den måde, at der sættes et loft for denne i forhold til den gældende dis-

konto, vil derfor i forhold til den nuværende retstilstand, hvor grænsen mellem legalrente og ågerrente beror på et skøn i alle tilfælde, kunne føre til en lettelse af domstolenes arbejde på dette område, selv om der sikkert også under en ordning med en maksimalrente bliver plads for et skøn over rentens rimelighed i tilfælde, hvor den aftalte rente holder sig inden for maksimum.

De nuværende ågerregler har utvivlsomt den »præventive« effekt, at ågerkarlene ikke tør indtale urimelige rentekrav ved domstolene, eller at advokaterne nægter at bistå ågerkarlene med gennemførelsen af deres krav, og for så vidt kan man måske sige, at de pågældende regler er tilstrækkelige. Det af Kai Moltke nævnte eksempel, hvor en professionel långiver beregner sig en rente på 360 pct. årlig, må henføres til de kriminelle tilfælde, hvor ågerkarlen er sikker på at få en alvorlig straf, hvis forholdet kommer til politiets kundskab. I andre situationer kan det være umuligt at afsløre ågerforholdet, når sagsøgte udebliver, f. eks. hvis et pantebrev er udfærdiget med et større pålydende end det faktisk udbetalte beløb, eller hvis et frivilligt forlig er opgjort med en højere hovedstol end det beløb, der faktisk skyldes.

På grundlag af erfaringerne kan man herefter næppe generelt sige, at de gældende regler om åger er utilstrækkelige. I de sager, der føres frem til domstolene, kan og bør der - særlig i tilfælde, hvor sagsøgte udebliver - gennem rettens officialvirksomhed føres en håndfast kontrol med, at kreditorerne ikke betinger sig urimeligt høje renter af deres tilgodehavende, men det skøn, der udkræves i så henseende, kan i mange tilfælde være vanskeligt at udøve, og i tvivlstilfælde må afgørelsen ofte falde ud til kreditors fordel. Hvis det derfor ud fra erfaringer fra andre områder, f. eks. politiets eller anklagemyn-

dighedens arbejde, findes ønskeligt at stramme ågerreglerne, kan der ikke fra domstolens side have noget at erindre imod en hertil sigtende lovgivning.

Hvad særlig fogedsager angår, har man ingen erfaringer, der kan belyse, om de gældende regler om åger er utilstrækkelige.

